Šumarstvo na području Like

Ilić, Krešimir

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:162:820681

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

University of Zadar Institutional Repository

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

Sveučilište u Zadru

Odjel za geografiju

Diplomski sveučilišni studij geografije: nastavnički smjer (dvopredmetni)

Krešimir Ilić

Šumarstvo na području Like

Diplomski rad

Zadar, 2019.

Sveučilište u Zadru

Odjel za geografiju

Diplomski sveučilišni studij geografije: nastavnički smjer (dvopredmetni)

Šumarstvo na području Like

Diplomski rad

Student/ica:

Krešimir Ilić

Mentor/ica:

prof. dr. sc. Željka Šiljković

Zadar, 2019.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište u Zadru Diplomski rad
Odjel za geografiju

ŠUMARSTVO NA PODUČJU LIKE

KREŠIMIR ILIĆ

Izvadak: U radu je promatran razvoj šumarstva na području Like te njegov utjecaj na razvoj te vernakularne regije. Primitivni oblici šumarstva počeli su se primjenjivati još za vrijeme starih Ilira koju su bili naseljeni na području Like, no prvi oblici uređenog šumarstva javljaju se u 16. stoljeću. Šumarstvo na području Like vrhunac doživljava u 20. stoljeću, ali i danas drvna industrija bilježi porast proizvodnje. Temeljem proučavanja literature i analizom statističkih podataka utvrđene su prednosti i nedostatci razvoja šumarstva na području Like. Prikazano je kako je šumarstvo izravno utjecalo na razvoj toga područja.

57 stranica, 20 grafičkih priloga, 1 tablica, 20 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: Šumarstvo, Lika, drvna industrija, povijesni pregled

Voditelj: prof. dr. sc. Željka Šiljković

Povjerenstvo: Izv. prof. dr. sc. Anica Čuka, predsjednica povjerenstva, izv. prof. dr. sc. Marica Mamut član povjerenstva, doc. dr. sc. Jadranka Brkić-Vejmelka zamjenski član

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zadar Graduation Thesis
Department of Geography

FORESTERY IN THE AREA OF LIKA

KREŠIMIR ILIĆ

Abstract: The development of forestry in the Lika area and its impact on the development of that vernacular region was the topic of this thesis. Primitive forms of forestry began to be applied even during the time when the ancient Illyrians inhabited the Lika area , but the first forms of industrial forestry appeared in the 16th century. Forestry in that area peaked in the 20th century, but today the wood industry is also experiencing an increase in production. Based on the study of literature and the analysis of statistical data, the advantages and disadvantages of forestry in the Lika area have been identified. It has been shown that forestry directly influenced the development of the Lika area.

57 pages, 20 graphical attachments, 1 table, 20 bibliographic references; original in Croatian language

Key words: Forestry, Lika, wood industry, historical review

Supervisor: Željka Šiljković, PhD, Professor

Reviewers: PhD Anica Čuka, Associate professor, Head of the committe , PhD Marica Mamut, Assistant professor, Member of the committe, PhD Jadranka Brkić-Vejmelka, Assistant Professor, Substitute Member

Sadržaj :

1 Uvod..... 2
2. Pregled dosadašnjih istraživanja 4
3. Povijesno – geografska regija Lika 5
4. Fitogeografska obilježja Like 8
5. Razvoj šumarstva na području Republike Hrvatske..... 12
6. Pregled razvoja šumarstva na području Like 18
6.1 Razvoj šumarstva na podučju Like do Vojne krajine 19
6.2 Šumarstvo za vrijeme Vojne krajine 22
6.3 Šumarstvo na području Like od razvojačenja Vojne krajine do početka Drugoga svjetskog rata 1939. godine 28
6.4 Šumarstvo na području Like za vrijeme Drugoga svjetskog rata 30
6.5 Šumarstvo na području Like nakon Drugoga svjetskog rata i za vrijeme Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ)..... 32
6.6 Šumarstvo na području Like za vrijeme Domovinskog rata. 37
7. Trenutno stanje šumarstva na području Like 39
8. Zaključak..... 42
Izvori 43
Literatura 44
Popis slika 46
Popis tablica 46
Sažetak 47
Summary 48
Zusammenfassung 49

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Krešimir Ilić,** ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Šumarstvo na području Like** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 14. siječnja 2019.

Predgovor

Šumarstvo je jako bitna gospodarska grana koja je utjecala na razvoj civilizacije. Za čovječanstvo najvažnija sirovina koja se dobivala sječom šume je drvo. Sve regije u Republici Hrvatskoj koje su bogate šumom temeljile su tijekom prošlosti svoj razvoj na iskorištavanju drvne mase u razne svrhe, a šume su i danas u tim područjima jedan od vrijednijih prirodnih resursa. Jedna od tih bogatijih, ako ne i najbogatija, regija šumom je Lika. Odluka o tome da pišem o temi vezanoj za Šumarije na području Like javila se tijekom diplomskog studija gdje sam odlučio da želim pisati o nečemu što je jedna od glavnih karakteristika moje regije Like. Također, jedan jako bitan faktor koji me potakanuo pisati o toj temi je profesorica Željka Šiljković koja je stalno u svojim predavanjima spominjala drvnu industriju kao jako bitnu granu industrije, ali i same ekonomije. Naravno, šumarstvo je za Liku nešto više odgospodarske grane, šumarstvo je za Liku tradicija i zbog toga želim istražiti tu gospodarsku granu.

Prije svega, želim se zahvaliti svojoj obitelji koja me uvijek bezuvjetno podržavala kroz moje cijelo školovanje. Zahvaljujem se također svim svojim prijateljima i kolegama koji su me konstantno podržavali, pogotovo prijateljima Maji i Danijelu koji su uvelike pridonijeli izradi ovoga diplomskog rada. Također želim se zahvaliti UŠP Gospić, te rukovoditeljici odjela za ekologiju UŠP Gospić, mr. sp. Mandici Dasović, dipl.ing. šumarstva koja mi je uvelike pomogla u izradi ovog diplomskog rada. Naravno, zahvaljujem se svim svojim profesorima, a najviše svojoj mentorici prof. dr. sc. Željki Šiljković koja mi je i omogućila obradu ove teme.

Diplomski rad želim posvetiti svojoj obitelji te svim prijateljima i kolegama koji su mi bili motivacija i podrška kroz cijelo moje školovanje.

1. Uvod

Samo iskorištavanje šuma spada u čovjekovu primarnu aktivnost i kao takvo smatra se da je jedna od najstarijih grana gospodarstva na svijetu. U početku je čovjek šumu koristio samo kao zaklon i kao izvor hrane dok danas čovjek šumu koristi na mnoge načine, ali poglavito kao izvor drvne mase koja se koristi u raznim granama industrije. Ta sirovina se naziva drvna masa i dobiva se sječom stabala. Samom sječom ubrzo je došlo do prekomjernog zagađivanja uslijed upotrebe mehanizacije, fizičkih oštećenja i nestanka šume. Takvo gospodarenje šumskim bogatstvima dovelo je i razvoj šumarstva, znanstvene discipline koja se bavi uzgajanjem, zaštitom, uređivanjem i iskorištavanjem šuma (Rauš i Dundović, 1992).

Diljem svijeta, pa tako i na području današnje Republike Hrvatske primarni oblici eksploatacije šumskog bogatstva bili su zastupljeni od početka naseljavanja čovjeka. No, s obzirom na zastupljenost šumske vegetacije i šumarstvo se na nekim područjima Republike Hrvatske više razvilo, a na nekima manje. Jedno od tih područja na kojem je šume bilo u izobilju, a i danas je šumski fond jako bogat, je Lika. Lika je kao regija, kroz povijest bila poznata kao područje koje je jako bogato šumama te samim time i sirovinama koje dolaze s njima (Posavec 1937).

Šumarstvo nije bila samo gospodarska grana na području Like. Šumarstvo je bilo, a i danas je dio tradicije ličkog područja i njegovih stanovnika. Takva povezanost čovjeka i prirode rezultat je konstantnog međudjelovanja. Drvna industrija je uvijek bila, a i danas je jedna od glavnih, ako ne i najvažnija industrijska grana na području Like.

Prvi dio rada odnosi se na definiranje Like kao povijesno-geografske regije te samim time i na povijesni razvoj šumarstva na području Republike Hrvatske s podrobnijim pregledom na ličkom području. Također će se uzeti u obzir, naravno, i biogeografski elementi koji su neizostavan dio šumarstva.

Drugi dio rada daje detaljni pregled šumskih gospodarstava (šumarija) koja su se bavila, te se i danas bave šumarstvom na području Like. Analiziraju se podatci o lokacijama Šumarija te njihovoj proizvodnji. Uz to, analizira se broj radnika koji su zaposleni u šumarijama te njihova stručna sprema. Također se proučavaju mjere koje se poduzimaju u obnovi šumskog fonda.

1.1 Objekt, ciljevi istraživanja i osnovne hipoteze

Objekt istraživanja ovog diplomskog rada je šumarstvo na području Like odnosno razvoj te djelatnosti kroz prošlost i njegova uloga u nekadašnjem i današnjem gospodarskom razvoju promatrane regije.

Cilj istraživanja je prikazati važnost šumarske gospodarske grane za područje Like te kako je ta grana gospodarstva utjecala na sami razvoj regije.
Osnovne hipoteze u radu su:
H1: Šumarstvo je utjecalo na promjenu obrazovne strukture na području Like
H2: Šumarstvo je u prošlosti bilo puno više zastupljenije na području Like nego danas
H3: Šumarstvo je bilo a i danas je jedna od glavnih gospodarskih grana Like

1.2 Metodologija istraživanja

Metodologija istraživanja se temelji na kompilaciji proučavanja postojećih izvora primarne i sekundarne domaće literature o temi. Također, u radu su korišteni statistički podatci koji su uglavnom preuzeti iz Državnog arhiva Gospić te iz Uprava šuma Podružnica Gospić. Metoda analize i sinteze podataka korištena je u prikazivanju statističkih podatka o gospodarskoj strukturi stanovnika, posebice o broju zaposlenih, obrazovnim strukturama te količini proizvodnje. Podatci su uglavnom prikazani u tabličnim prikazima koji su popraćeni tekstualnim objašnjenjem. Za izradu karata koristio se program ArcMap 10.4. Dio istraživanja sastojao se i od terenskog rada gdje je prikupljena vlastita fotodokumentacija.

2. Pregled dosadašnjih istraživanja

O eksploataciji šume na današnjem području Republike Hrvatske pisalo se još od vremena antike (Posavac, 1973). No ti radovi su tek djelomično obuhvaćali današnje područje Like ili mu uopće nisu davali na značenju. Detaljniji radovi o šumarstvu na području Like su uglavnom nastali tek u novije doba i tood vremena bivše Jugoslavije do danas. Radi se o člancima koji se objavljeni u specijaliziranim časopisima ili novinama kao što je *Šumarski list*.

Z. Potočić (1986) daje u Šumarskoj enciklopediji detaljni povijesni pregled šumarstva na području tadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, a samim time i pregled šumarstva na području današnje Hrvatske. Također, A.P.B Krpan (1992) u djelu „Šume u Hrvatskoj“ detaljno opisuje te objašnjava razvoj šumarstva na području Republike Hrvatske. U istom tome djelu O.Piškorić i J. Vukelić (1992) analiziraju povijesni pregled hrvatskih šuma i šumarstava. D. Magaš (2013) u svojoj knjizi daje kratak, ali jako detaljan pregled trenutnog stanja šumarstva na području Republike Hrvatske.

B. Prpić i dr. (1976) analiziraju povijest šumarstva kroz stranice šumarskog lista te u svome djelu detaljno opisuju razvoj šumarstva u Hrvatskoj. Krpan (2013) u svojoj knjizi piše o načinima iskorištavanja državnih šuma u Republici Hrvatskoj. K. Posavec (1973) u svome radu daje detaljni prikaz razvoja šumarstva na području Like. Rad prikazuje razvoj šumarstva na području današnje Like te povijesni razvoj Like kao regije bogate šumom. R. Pavić (1974) u svome radu detaljno analizira šumarstvo i drvnu industriju na području Like koji su bili aktivni 1974. godine.

Z. Bunjevčević (1966) u svome radu daje pregled zadnjih 20 godina šumarstva na području Like. Njegov rad je uvelike bitan jer obrađuje tranziciju šumarskih gospodarstava u Šumarije koje postoje i danas kao gospodarske jedince.

3. Povijesno – geografska regija Lika

Po čemu je Lika dobila ime nije još točno definirano. Postoje dvije teorije; prva teorija je da je ime Lika izvedeno iz riječi „lîku“. Riječ „lîk“ u hrvatskoj štokavskoj ikavici znači riječ lijek. Taj dijalekt se i dan danas koristi na području Like, a samim time i riječ „lîk“ je dijalektizam koji se i danas koristi kod stanovništva koje živi na području Like. Lika kao regija, izrazito je bogata vegetacijom, a samim time i s lijekovitim biljem itekako opravdava svoje ime ako ga je dobila po riječi „lîk“. Druga teorija je da je Lika dobile ima po grčkoj riječi „likos“ što u prijevodu znači vuk. Lika je regija koja je prirodno stanište sivog vuka te možda zbog te vrste vuka Lika nosi njegovo ime (Kovačević, 2000). Prema prirodno geografskoj podjeli Republike Hrvatske, na teritoriju Republike Hrvatske postoje tri prirodno-geografske cjeline i to su Središnja Hrvatska, Istočna Hrvatska, Gorska Hrvatska te Sjeverno i Južno Hrvatsko primorje (Slika 1). Prema toj podjeli, Lika spada u cjelinu Gorske Hrvatske. Lika je uvrštena u tu cjelinu jer geomorfološki gledano spada u planinski prostor Republike Hrvatske (Magaš, 2013).
Lički prostor uglavnom je građen od vapnenaca i dolomita te predstavlja dio hrvatskog krša.. Toj regiji pripadaju planine Velebit (1279 n/m), Velika Kapela (1374 n/m), Mala Kapela (1279 n/m) te Plješevica (1657 n/m). Te reljefne barijere se nalaze na graničnim područjima regije i samim time fungiraju kao međa. Na području Like rasprostiru se i brojne krške zavale i krška polja. Najveća krška polja su Ličko (465 km²), Gacko (80 km²), Krbavsko (67 km²), Koreničko (11 km²) i Lapačko (6,83 km²) polje.



Slika 1 Karta prirodno - geografske podjele RH

Izvor : URL 2

Prema navedenoj podjeli (Slika 1), Gorska Hrvatska zauzima 14 % ukupnog teritorija Republike Hrvatske te 2 % od ukupnog stanovništva. Regija se dijeli na dvije subregije od kojih je jedna Lika dok je druga Gorski kotar. Nadalje, te regije se također dijele u manje regionalne cjeline. Te manje cjeline su Brinjski kraj, Gacka, Središnja Lika, Južna Lika, Krbava, Ličko gornje Pounje (Slika 2) (Magaš, 2013).



Slika 2: Upravno – teritorijalna podjela Like (Regije su označene brojevima te broj 1 označava Brinjski kraj, broj 2 regiju Gacku, broj 3 Središnju Liku, broj 4 Južnu Liku, broj 5 Krbavu te broj 6 Ličko gornje Pounje)

Izvor : Magaš, 2013.

Gospodarski gledano, Lika je regija koja nikada nije imala znatnije razvijenu industriju. To je većinom zbog planinskog reljefa te oštre klime koji su onemogućavali razvoj većih industrijskih pogona. Danas je najveći problem depopulacija te nedostatak kvalificiranog i radno-sposobnog stanovništva, a uz to je i problem prometne povezanosti određenih dijelova Like. No, usprkos otežavajućim uvjetima, neke su se industrije na tom prostoru dobro razvile. Dvije najveće gospodarske grane koje su kroz povijest zapošljavale većinu stanovništva na području Like, a i danas, su izvor prihoda za dio stanovništva su poljoprivreda i šumarstvo. Poljoprivreda nije razvijena kao u nekim drugim hrvatskim regijama koje imaju bolje prirodno-geografske preduvjete, ali poljoprivreda je stalna gospodarska grana koja se zadržala te se i

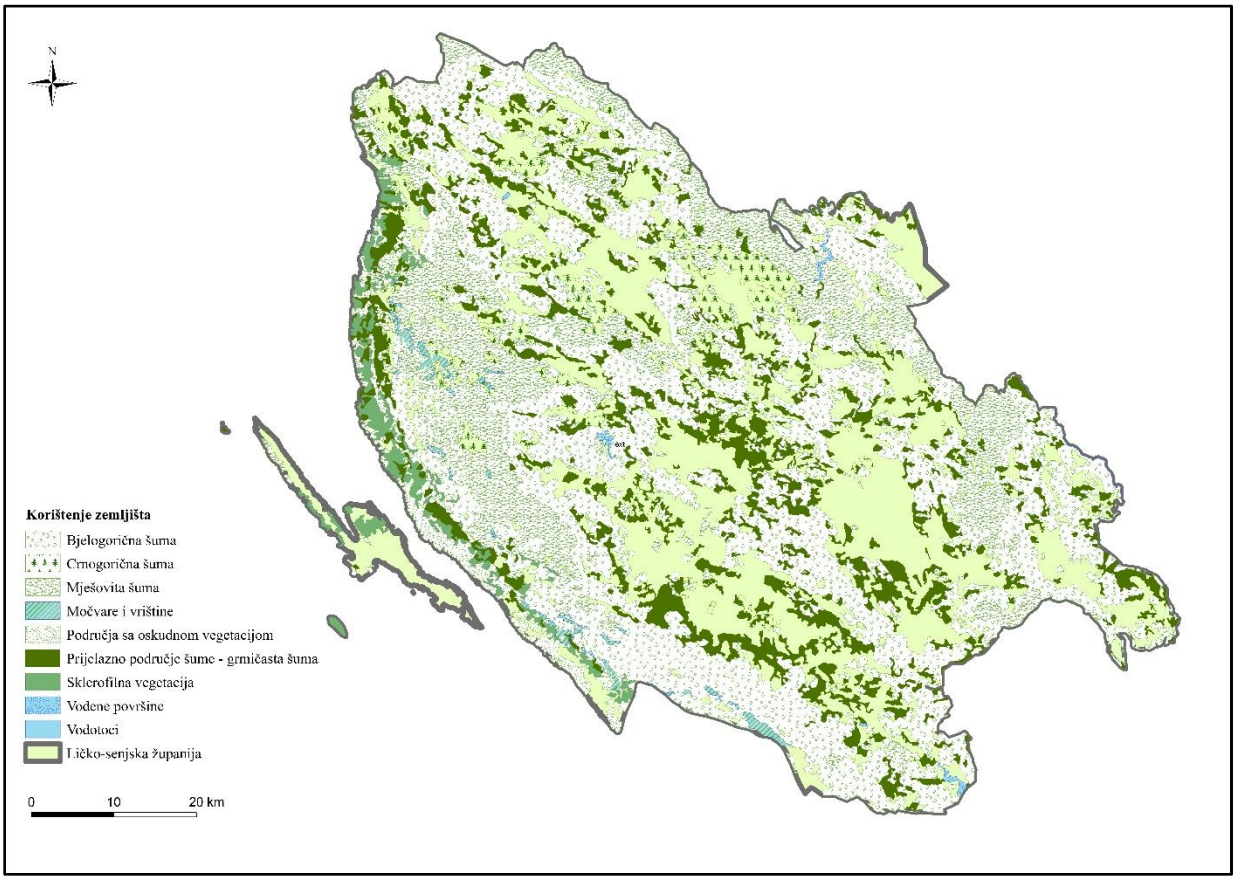
danas prakticira na području Like. Lika kao regija je pogodna za uzgoj određenih poljoprivrednih kultura od kojih je najpoznatiji ***lički krumpir***. Što se tiče šumarstva, Lika je poznata po šumama te samim time i po drvnoj industriji. Što se tiče društveno – geografskih obilježja Like, na posljednjem provedenom popisu stanovništva tamo živi svega 50000 stanovnika i taj broj i dalje pada. Najveća gospodarska, ali i društvena središta na području Like prema zadnjem popisu stanovništva kojeg je proveo Državni zavod za statistiku su Gospić (12 729 stanovnika.) i Otočac (9 754 stanovnika.). Od navedenih gradova, grad Gospić je najveće te ujedno i središte same regije Like, koja se nalazi u dvije županija i to Ličko – senjske i Zadarske.

4. Fitogeografska obilježja Like

Jedan od glavnih geografskih čimbenika koji utječe na vegetaciju je klima zahvaljujući kojoj se na pojedinim prostorima oblikuje određeni tip vegetacije prilagođen klimatskim uvjetima. Samim time klima je indikator određenih šumarskih vrsta na određenom području. Na području Like (prema Köppenu) prevladavaju dva tipa klime a to su umjereno topla vlažna klima s toplim ljetima (Cfb) te snježno- šumska ili vlažno borealna klima sa svježim ljetima (Dfc)(Magaš 2013).Ti podtipovi klima posjeduju određena obilježja; umjereno topla vlažna klima s toplim ljetima (Cfb) nema sušnog razdoblja, količina oborina je podjednako raspoređena kroz cijelu godinu. Najsuše razdoblje u toj klimi je za vrijeme ljeta. Oborine dosežu svoj maksimum obično krajem jeseni ili početkom proljeća. Srednja godišnja količina oborina iznosi 900 mm. Srednja godišnja temperatura iznosi 9°C. Snježno- šumska ili vlažno borealna klima sa svježim ljetima (Dfc) također nema sušnog razdoblja te su oborine relativno jednoliko raspoređene kroz cijelu godinu. Specifično za ovaj klimatski tip je to da se tijekom godine na području Dfc klime izluči najviše padalina na području Hrvatske. Taj tip klime javlja se većinom na planinskim predjelima koji su iznad 1200 m nadmorske visine te je karakteristična za područje Gorskog kotara i Like. Također, za taj klimatski tip karakterističan je i snježni pokrov koji se može zadržati i do nekoliko mjeseci. Srednja godišnja količina oborina iznosi 1282 mm, a srednja godišnja temperatura iznosi 3,8°C (Rauš i Dundović, 1992).

Biljni fond, samim time i šumski fond, je jako bogat na području Like. Lika je kao regija poznata po bogatim šumama s visokokvalitetnim drvetom. Šume na području Like zauzimaju oko 45 % površine te su danas najrasprostranjenije na području južne Like i ličkog gornjeg Pounja. Kao takve na području Like su najbrojnije šume bukve i jele. No, uz te dvije vrste,

dakako, postojale su i druge vrste koje nisu u tolikoj mjeri zastupljene kao što su hrast, grab te mnoge druge (Slika 3).



Slika 3: Karta vegetacije na području Like

Izvor: Izradio autor u programu Arc Gis

Bogate šume bukve i jele su rezultat plodnog tla te izrazito povoljne klime koja pogoduje njihovom rastu te širenju. Prema Horvatu (1962) šume na području Like dijele se na vegetacijsko područje Like i Krbave. Kao takve, Horvat je šume na području Like podijelio na 6 podskupina :

a) Kserofilne šume crnog i bijelog graba – rasprostranjene na najtoplijim dijelovima Like i Krbave. Zastupljene su većinom na područjima šikare, koje su većinom devastirane uzgojem koza. Smanjivanjem broja koza i samim time paše na području Like i Krbave dolazi do ponovne obnove crnog i bijelog graba. Ta šumska zajednica prodire na područje Like iz smjera jugoistoka, točnije iz područja Zrmanje te se širi preko Gračaca u smjeru Lovinca, Korenice i na kraju preko cijelog područja Like. U šumama crnog i bijelog graba nalazimo također hrast medunac na toplijim područjima, te hrast kitnjak na hladnijim područjima.

b) Mezofilne šume običnog graba – nalazimo ih na staništima koja imaju deblji profil tla. Šumska zajednica običnog graba je dosta raširena na području Like no gotovo nigdje ne pokriva veće jednolike površine. Glavni razlog tome je to što obični grab preferira dublje tlo, a takvo tlo se većinom koristilo za poljoprivredu te su zbog poljoprivrednih kultura šume običnog graba većinom posiječene. U šumama običnog graba nalazimo također hrast kitnjak. Najveća šuma običnog graba i hrasta kitnjaka koja je očuvana na području Like nalazi se u Park šumi Jasikovac (Slika 4) koja se nalazi na području grada Gospića.



Slika 4: Park - šuma Jasikovac

Izvor: URL 3

c) Šume bukve i jele – najraširenija šumska zajednica na području Like. Uglavnom se nalaze na višim predjelima Like i Krbave. Na području Like su zastupljena dva tipa bukovih šuma, a to su primorska bukova šuma i gorska bukova šuma (Slika 5). Primorsku bukovu šumu nalazimo u podnožjima planina i u nižim predjelima dok se gorska bukva, kako i sama riječ govori, nalazi na gorskim, planinskim dijelovima Like. Šume primorske bukve nalazimo na toplijim i sušnijim dijelovima Like i Krbave. Šume gorske bukve nalazimo na kontinentalnim, hladnim podvelebitskim predjelima Like. Također ih nalazimo i na Plješevici te na Kapelama.

Na gorsku bukvu nadovezuju se šume jele koje pri većim nadmorskim visinama sadrže i klekovinu bora.



Slika 5: Bukova šuma na Velebitu

d) Poplavne šume johe – danas uglavnom zauzimaju male površine na području Like. Veće površine pod šumom johe su većinom pretvorene u livade i pašnjake. Pojedine zajednice johe i crne johe se mogu naći na šumskim i livadnim predjelima Like. Nažalost, šume johe su većinom devastirane od strane čovjeka.

e) Šikare i živice – iako ne spadaju u klasičan tip šuma, i dalje su dio biljnog pokrova Like. Sječa šuma dovela je do njihove velike rasprostranjenosti te razvoja šikara i živica. Nažalost, na područjima obraslim šikarama i živicama, šumske kulture nestaju ili su već posve nestale.

f) Šume ekstremno kiselih staništa – zauzimaju manje, neznatne površine na obroncima Velebita. Zastupljene su u hrastovim šumama, to jest, u prijelaznom obliku pitomog kestena i hrasta kitnjaka te u šumama bukve i rebrače. Biljno geografski su jako značajne šume jer su najpogodnije za rast mahovina i lišajeva.

Od ostalih šumskih zajednica, važno je spomenuti i borove šume na Kapeli te šume smreke na području Like i Krbave. Te šume se uvelike podudaraju s područjima i opisanim zajednicama već navedenih šuma te zbog toga nisu od veće važnosti za samu fitogeografsku podjelu Like.

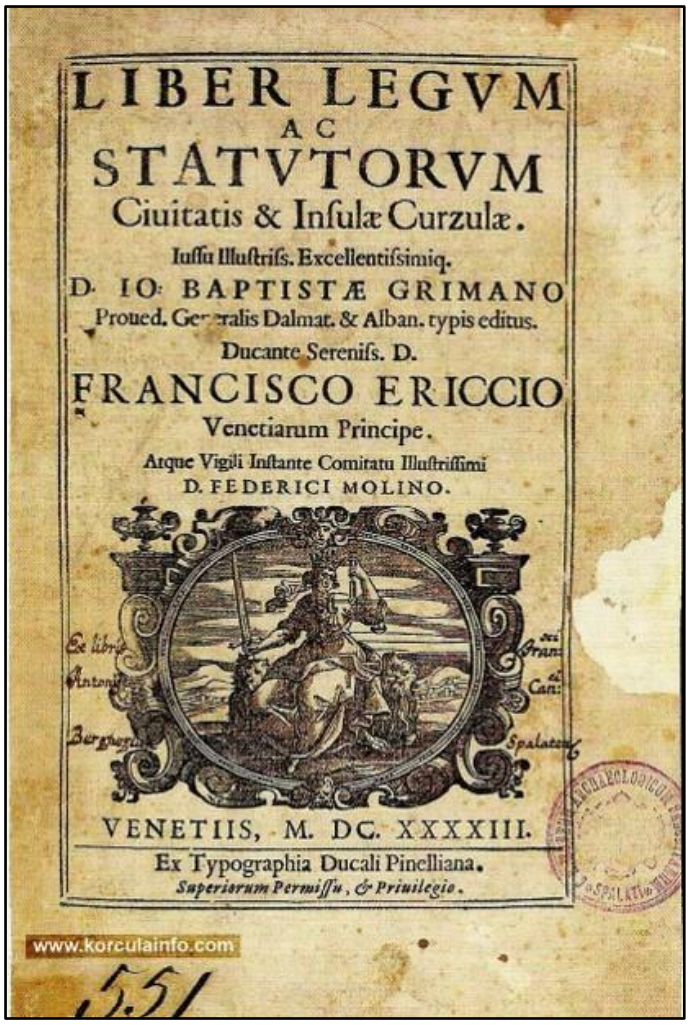
5. Razvoj šumarstva na području Republike Hrvatske

Šumarstvo kao proces korištenja šuma u korist čovjeka jednako je staro kao i sam čovjek. Do sada u svakom civilizacijskom razdoblju čovječanstva korištena je šuma na neki način. (Prpić i dr., 1976).

Povijesni razvoj šumarstva na području RH dijeli se na četiri povijesna razdoblja. Prvo povijesno razdoblje predstavlja uzimanje dobara iz šuma bez ograničenja i bez ikakvog plana. To razdoblje traje do 12. stoljeća kada se prvi put javljaju gradski statuti, od kojih je najstariji očuvani *Statut lige kotara ninskog* koji je napisan 1103. godine. Ti statuti ograničavali su korištenje šumskih dobara. Drugo razdoblje označava korištenje šuma prema potrebama i mogućnostima te i dalje bez plana i programa. To razdoblje traje do konca 17. stoljeća. U trećem povijesnom razdoblju imamo prvi put plansko korištenje šuma, ali i program za zaštitu i obnovu postojećih i već devastiranih šumskih područja koje po prvi put donosi Mletačka Republika. Takvo gospodarenje šumama zadržalo se do posljednjeg razdoblja koje počinje polovicom 20. stoljeća te se i danas provodi. Četvrto razdoblje označava korištenje znanstvenog pristupa pri gospodarenju šumama te samim time šumski ekosustav postaje glavni čimbenik održivog prirodnog okoliša. Šuma u zadnjem razdoblju gleda se kao osnovni čimbenik za opstanak prirodnog ekosustava (Krpan , 2013).

Zbog limitiranosi resursa i nedostatka obradivih površina, obalna područja i hrvatski otoci prvi donose odeređene zakone koji su se indirektno odnosili i na šumarstvo. Ta područja prva uvode određene sankcije i zabrane za neograničeno i nerazumno korištenje, to jest sječu šume. Te sankcije i kazne propisane su statutima pojedinih dalmatinskih i primorskih gradova. Prvi sačuvani statuti u kojem se spominju kazne za nedozvoljenu sječu šuma je statut Lige kotara Ninskoga iz 1103. godine. U Ninskom statutu je bilo zapisano *„Koi pokrade drva ali koe ostalo drvje, kakvo me drago budi, budi kaštigan L. 30 i čoviku da vrati štetu i tradbu“*. Iz navedenog dijela teksta jasno se vide sankcije za krađu i uništavanje šume. No, nije samo statut kraljevskog grada Nina imao određene sankcije za krađu i uništavanje šuma. Korčulanski statut iz 1214. godine (Slika 6) također ima propise koji su povezani sa šumom. Ninski i Korčulanski statuti preteče su prvih zakona o šumama no, ubrzo nakon njih uslijedili su i Splitski iz 1240.,

Dubrovački iz 1272., Vinodolski zakonik iz 1288., Zadarski iz 1305., Trogirski iz 1322. i Krčki statut iz 1388. godine koji isto kao i Ninski i Korčulanski statut imaju navedene propise koji su povezani sa šumom (Anić i dr., 2012) .



Slika 6: Statut grada Koručule iz 1214. godne

Izvor : URL 4

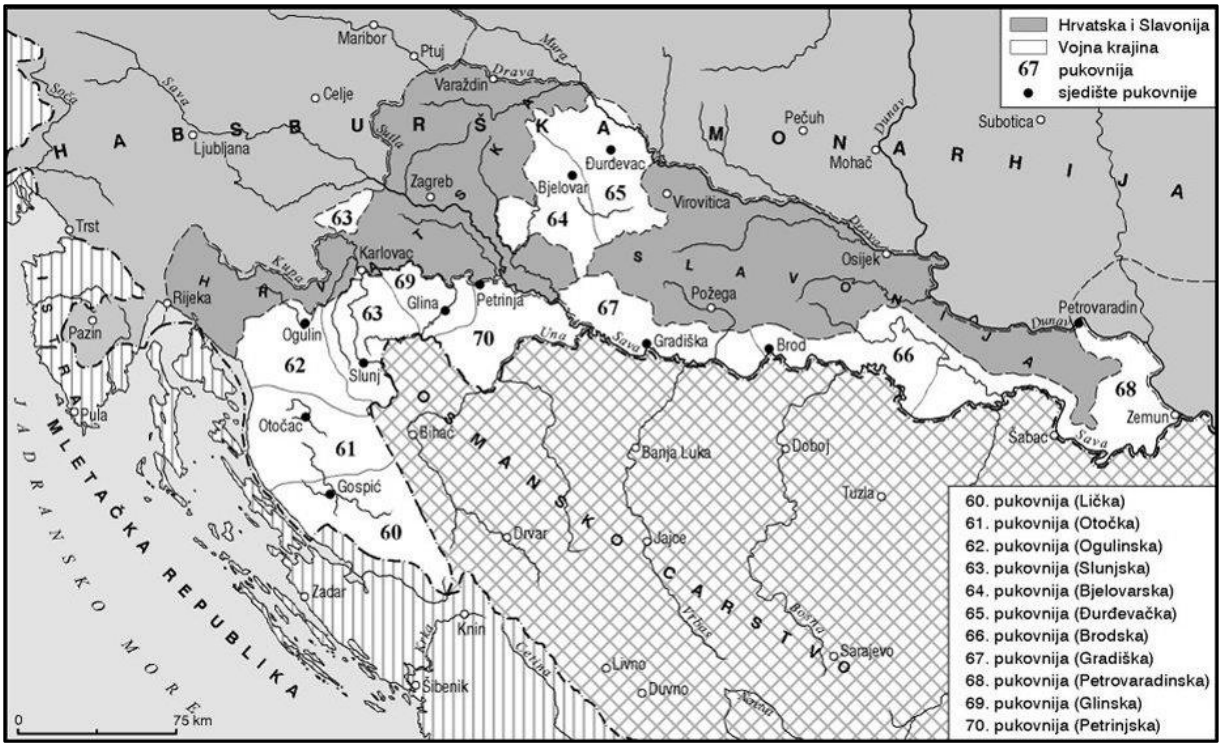
Propisi i odredbe iz tih statuta odnosile su se većinom na krađu drveta i šumske građe. Kazne su se odnosile na domaće ljude, ali i na strance. Jednako su kažnjavani i slobodni ljudi i robovi. Kazne su većinom bile novčane te se uz novčanu kaznu morala nadoknaditi šteta u drvnoj građi koja je počinjena, no u slučaju ponovnog prekršaja, primjenjivala se teška fizička kazna.U Splitskom statutu ima odredba koja se odnosi na čuvanje šuma na Marjanu. Također, u Trogirskom statutu ima identična odredba koja se odnosi na zabranu sječe na gori Perokovu. Odredbe povezane sa šumom spominju se i na darovnicama Nikole Frankopana iz 1428. i 1430. godine (Potočić, 1986). Među najstarijim propisima koji su regulirali korištenje i zaštitu šuma na području Hrvatske i Slavonije je „*Tripartitum opus iuris consuetudinarii inclyti regni*

Hungariae" koji se nalazio u Mađarskom pravilniku iz 1514. godine. Navedeni pravilnik je zabranjivao pašu i nekontroliranu sječu šume. Za vrijeme mletačke vladavine (početak 15. st – potkraj 18 st.) nad istočnom jadranskom obalom šume su intenzivno korištene za brodogradnju te za izradu gradskih utvrda. Također, dosta šuma je posječeno i uništeno iz vojno- strateških razloga. Mletački je senat 1525. godine naredio da se unište šume u okolici Šibenika. Istu sudbinu su 1536. doživjele i šume u okolici Zadra a nakon toga i ostale šume koje su se nalazile u dalmatinskom primorju. Šume su uništavane jer su bile korištene od strane Hajduka koji su ih koristili kao skrovišta ili kao zamke za Mlečane. No, za vrijeme mletačke vladavine i sami stanovnici koji su obitavali na području istočne jadranske obale namjerno su uništavali šume jer je mletački zakon nalagao da se drvna masa mora dopremiti do mletačkih brodova od strane lokalnog seljaka te iz razloga da izbjegnu tlaku Mletačke Republike seljaci su uništavali šumska područja. Devastacija šuma je 1539. godine dovela do izrade pravilnika za Dalmaciju koji u svojim propisima ima određene sankcije za uništavanje i devastiranje šuma i šumskih područja. Tim pravilnikom zabranjeno je davanje dozvola za sječu i izvoz drvne mase s otoka Korčule. Odredba iz 1581. godine odnosila se na mjere koje se treba poduzeti za sprječavanje oštećivanja i bespravne siječe na otoku Rabu (Potočić, 1986).

Godine 1584. Mlečani uvode Katastar šuma koji djelomično zahvaća današnja područja RH. Istra je kao jedina tada mletačka regija na području RH bila obuhvaćena tim katastrom. Katastar iz 1584. godine ujedno je i prvi Katastar šuma na svijetu (Krpan, 2013). Prijašnji statuti i sam katastar, nažalost, nisu doveli do smanjenja uništavanja šuma. Samim time zbog nemogućnosti otkrivanja tko konstantno uništava i sječe šume, Mletačka Republika počela je osnivati tzv. cehove korisnika drva. Prvi takav ceh na području današnje RH osnovan je na otoku Korčuli 1646. godine sa sjedištem u Blatu. Cehovi su imali za zadatak popisati sve stanovnike koji su se bavili sječom, preradom i trgovinom drva. Time se trebala ograničiti eksploatacija drveta bez znanja Mletačke Republike (Anić i dr., 2012). Godine 1756. Mletačka Republika, to jest njen providur Francesco Grimani donosi akt *„Terminazione Grimani"* (Slika 7) tj. prvi agrarni zakon kojim se zabranjuje ispaša na pašnjacima i šumama. Tijekom 1764. i 1765. godine Mletačka Republika izrađuje prvi opis i kartu šuma nekadašnjih vojnih granica ličke, ogulinske i otočke pukovnije. Karte su napravljene u mjerilu 1:3880 te se smatraju prvim šumskim kartama na svijetu. Također, iste te 1765. godine, na temelju opisa i karte šuma dogodila se i prva podjela šuma na okružja, šumarije i čuvarije. Bitno je spomenuti i Morosinijev katastar šuma iz 1775/1776. godine koji je sadržavao potpunu inventarizaciju i razdiobu šuma na

području Mletačke Republike (Krpan, 2013). Prva zakonska odredba o šumama, koja se smatra i prvim zakonom o šumama na području današnje RH, donesena je 1769. godine od strane Austro- ugarske carice Marije Terezije. Sastojala se od 55 članaka koji su sadržavali instrukcije kako održavati i uređivati šume. Zanimljivo je da Mletačka Republika koja je gotovo četiri stoljeća vladala obalnim i priobalnim područjima Istre i Dalmacije nije donijela zakon o šumama na tome području.

Pomak u razvoju šumarstva na području tadašnjih regija Dalmacije i Vojne krajine vidljiv je i za vrijeme Napoleonove Ilirije (1805 – 1813). U tome razdoblju, francuski providur za Dalmaciju, Vicko Dandolo ukida Grimanijev agrarni zakon nakon čega vlasnici šuma postaju seljaci koji su te šume koristili. Također, 1806. godine, Dandolo pokreće intenzivno pošumljavanje krških područja te strogo zabranjuje krčenje šuma i paljenje vatre u šumi te izvoz drva za prodaju. No, kako je Napoleonova Ilirija bila kratkog vijeka na području današnje RH tako je bilo i a francuskim reformama šumarstva na tim područjima. Godine 1813. sva područja današnje RH pod vlašću Napoleona vratila su se Habsburškoj Monarhiji. Iste te godine šumari s područja Hrvatske stječu diplome visoke šumarske akademije iz Mariabrunna kraj Beča što indicira da su hrvatski stručnjaci dolazili iz itekako priznatih šumarskih škola. Organizacija šumskih službi dogodila se naputkom iz 1839. godine u kojem su bile navedene dužnosti šumskih službenika. U brigadama su postavljeni su šumarski direktoriji koji su provodili vrhovni nadzor, a u pukovnijama namješteni šumarnici koji su nadgledali rad lugara koju su bili odgovorni za šume. U Zagrebu se 1841. godine osniva „Hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo“. Dio toga društva bio je i šumarski odsjek te se taj odsjek 1846. osamostaljuje i postaje Hrvatsko-slavonsko šumarsko društvo.Godine 1846. uzima se i kao početak djelovanja Hrvatskoga šumarskog društva. U 18. stoljeću najviše su devastirane šume na području Vojne Krajine (Slika 7) od kojih su najviše uništene šume na području Ličke, Otočke, Brodske i Ogulinske pukovnije (Piškorić i Vukelić, 1992).



Slika 7: Karta Vojne krajine nakon 1745. godine

Izvor: URL 5

Rat i konstantna razaranja nisu bili nažalost jedini akteri u uništavanju šuma. Čak su i same krajiške obitelji koje su živjele na tom području uništavale šume. Naime, prema zakonu te obitelji imale su pravo na besplatno građevno drvo, drvo za ogrjev i pašu u šumi.Većinom su te obitelji zlorabile svoja prava te su sjekli šumu za prodaju što je dodatno uništavalo šumski fond na području Vojne Krajine. Franjo Josip 1852. godine uvodi zakon o šumama koji je posebno značajan zbog paragrafa koji zabranjuje da se šumska zemljišta na području tadašnje Austro-Ugarske Monarhije uništavaju radi dobivanja novih pašnjaka i obradivih površina. Također zakon se sastojao i od propisa i pravila kako održivo gospodariti šumskim područjima. Zakon se 1858. godine prvi put primjenjuje na području Hrvatske i Slavonije te 1860. godine na području Vojne Krajine.Godine 1871. šume na području Vojne Krajine dijele se na šume za potrebe Krajišnika i ostale šume koje postaju državne šume. Ukidanjem Vojne Krajine 1873. godine i te krajiške šume također postaju dio državnih. Novi zakon o šumama, koji se nadovezuje na zakon iz 1852. godine, donesen je 1894. godine i odnosio se također kao i zakon iz 1852., na upravljane šumskim posjedima, no razlikovao se u tome što su šumski posjedi podijeljeni na kategorije šumovlasnika. Te kategorije bile su: državne šume, šume imovne općine, šume zemljišne zajednice, šume javne ustanove te šume pojedine osobe (Piškorić i Vukelić, 1992).

Godine 1898. po prvi put na području tadašnje regije Hrvatske i Slavonije osniva se visokoškolska šumska ustanova. Šumarska akademija na Sveučilištu u Zagrebu je ujedno i prva visokoškolska šumska ustanova na području jugoistočne Europe. Naputkom iz 1903. godine, koji se odnosio na sve šume osim državnih, uvedene su značajke današnjeg reguliranja šuma. Naputak je napisao i sastavio Andija Borošić, jedan od najboljih šumarskih stručnjaka s područja Hrvatske. Naputak se primjenjivao te su se po njemu šume uređivale punih 45 godina. Nakon raspada Austro-Ugarske Monarhije, Hrvatska odlukom sabora ulazi u sastav Kraljevine Srba Hrvata i Slovenaca. Godine 1919. u Zagrebu se osniva Gospodarsko-šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Za vrijeme Kraljevine Jugoslavije 1929. godine uvodi se jedinstveni zakon o šumama. Tim zakonom propisano je da se 20 % od ukupnih prihoda državnih šuma koristi za pošumljavanje. Na temelju zakona iz 1929. godine donošena su, 1931. godine, uputstva za uređivanje državnih šuma te se 1937. godine donose uputstva koja po prvi put uvode doznaku stabala na području Hrvatske. Za vrijeme Drugog svjetskog rata, šume su intenzivno krčene i uništavane. Osim što su šume sječene za ogrjev i za drvnu građu, velike površine pod šumom su namjerno uništene od strane njemačkih vojnika jer su služile kao skloništa za partizanske paravojske. Primjer namjerno uništenih šuma za vrijeme Drugoga svjetskog rata su šume oko Rovinja i Pule koje su nakon kapitulacije Italije 1943. prokrčene iz strateških razloga (Krpan, 2012).

Nakon Drugog svjetskog rata Hrvatska postaje dijelom FNR Jugoslavija. Sveobuhvatna inventarizacija šuma u Hrvatskoj napravljena je 1946. godine te Hrvatski sabor 1949. godine donosi zakon o šumama. Rješenjem iz 1967. godine, Hrvatska se dijeli na 7 šumskoprivrednih područja. Podjela je izvršena na temelju ekonomskih uvjeta, ali nažalost u praksi nikada nije zaživjela. Šume i šumska zemljišta su 1977. godine proglašena općim dobrom te se gospodarenjem šuma smatralo djelatnošću koja je bila od posebnog državnog interesa. Također šumskoprivredna područja mijenjaju naziv u šumskogospodarska područja. Iste godine se također posvećuje veća pažnja pošumljavanju krških područja te šumarije postaju samostalne radne organizacije sa samostalnim financiranjem. Godine 1983. šumska područja na području SFR Jugoslavije dijele se na 9 šumskogospodarskih i 2 šumskokrška područja od kojih su šumskokrška područja tretirana kao područja od posebne državne skrbi (Anić i dr., 2012). *Ustav Republike Hrvatske* donesen je 22. prosinca 1990. godine, njegov dio bio je i Zakon o šumama u Republici Hrvatskoj. Tim zakonom sve šume, osim privatnih, proglašene su državnim šumama Republike Hrvatske. Također je zadržana razdioba organizacije šumarstva na tri

razreda. Šumarije su jedinice najnižeg ranga, dok drugu razinu čine 16 uprava šuma, a najvišu razinu predstavlja direkcija šuma koja se nalazi u Zagrebu. Za vrijeme Domovinskog rata (1991. -1995.) dio šuma na području Republike Hrvatske je stradalo zbog ratnih zbivanja. Mnoge Šumarije i šumarska gospodarstva bila su pod opsadom ili uništena od strane srpskih snaga. Nakon Domovinskog rata, 1995. godine donosi se pravilnik za uređivanje šuma. Prema tome pravilniku određeno je da je uređajni razred osnovna računska gospodarska jedinica za šumarstvo. Akademija šumarskih znanosti osniva se 1996. godine u Zagrebu s ciljem okupljanja šumarskih znanstvenika radi poticanja razvoja šumarstva kao bitne gospodarske grane Republike Hrvatske (Prpić, Antoljak, Piškorić, 1976). Hrvatske šume se dopunom „*Zakona o šumama*“ 2002. godine, preustrojavaju u trgovačko društvo Hrvatske šume d.o.o. Nakon tog zakona Hrvatske šume dijele se na 16 uprava šuma i na 169 šumarija (Mikulić i Lovrinčević, 2014). Pristupanjem Republike Hrvatske Europskoj uniji 2013. godine, prihvaćaju se zakoni i strategije za šumarstvo koje se provode među članicama Europske unije. Republika Hrvatska kroz europske strukturne i investicijske fondove ulaže u razvoj šumarstva (URL 6).

6. Pregled razvoja šumarstva na području Like

Povijesno gledano Lika je regija koja je bila konstantno u ratovima i graničnim sporovima određenih frakcija. Stoga je i stanovništvo Like konstantno bilo ugroženo što ekonomski, što ratnim zbivanjima, to jest bitkama. U tim ratnim zbivanjima, nije samo stanovništvo patilo, uništavana je i sama priroda, a s njom i šume. Šuma se uništava iz različitih razloga. U početku se šuma krčila da bi se oslobodilo plodno tlo za poljoprivredne kulture i nastambe za stanovništvo, a nakon toga šuma se intenzivnije siječe za potrebe lokalnog stanovništva. Većinom se sjekla za ogrjev, a zbog oštrijih klimatskih uvjeta koji vladaju na području Like drvo za ogrjev se sjeklo u velikim količinama. Osim krčenja i sječe šume, šuma se i namjerno uništavala zbog strateških razloga, a i u samim konfliktima dolazilo je do njenih velikih oštećenja. Industrijalizacija je dovela do devastiranja šumskih područja jer je čovjeku omogućila lakšu i bržu eksploataciju drvne mase. Na temelju tih svih čimbenika; povijesni razvoj šumarstva na području Like može se podijeliti u više zasebnih faza od kojih je svaka specifična za određeni predio i za demografski razvoj i širenje naselja (Posavec, 1973). S obzirom na arhivsku građu, a i na samu povijesnu važnost, šumarstvo na području Like može se podijeliti u šest zasebnih. Prva faza predstavlja samo prakticiranje primitivnih grana šumarstva na području Like te prati povijesni razvoj šumarstva do osnivanja Vojne krajine. U

drugoj fazi prati se razvoj šumarstva za vrijeme Vojne krajine, a treća faza prati šumarstvo od razvojačenja Vojne krajine do početka Drugoga svjetskog rata 1939. godine. Četvrta faza odnosi se na šumarstvo za vrijeme Drugoga svjetskog rata, dok peta faza obrađuje poslijeratna zbivanja na području tadašnje SFR Jugoslavije. Šesta faza donosi pregled šumarstva za vrijeme Domovinskog rata.

6.1 Razvoj šumarstva na podučju Like do Vojne krajine

Prvo poznato pleme koje se nastanilo na području Like je bilo pleme Japoda koje se prema arheološkim nalazima nastanilo na današnje području Like i Gorskog kotara još u 9. stoljeća .pr. Kr. Japodi kao prvi poznati sjedilački narod koji se nastanio na području današnje Like, a za svoj opstanak koristili su ličke šume i sve blagodati koje su one nudile. Zbog izrazite kontinentalnosti i oštre zime, život Japoda nije bio zamisliv bez kože i drveta za ogrjev. Kože od životinja Japodi su dobivali od lova u ličkim šumama kao i drva za ogrjev. Također Japodi su jedno od prvih plemena na svijetu koji su spaljivali pokojnike na lomačama te njihov pepeo stavljali u kamene urne. Pri izgradnji tih lomača također se koristilo drvo iz obližnjih šuma. Kao vješti kovači, Japodi su za svoje ukrase (Slika 8) i oruđa koristili željezo i broncu, za preradu željeza i bronce trebala su im ognjišta, a za ta ognjšta korišteno je također drvo iz ličkih šuma (Olujić, 2007).



Slika 8: Japodska kapa iz prvog tisućljeća prije Krista

Izvor: URL 7

Lika je kao regija imala jako dobru stratešku poziciju zbog koje Japodi dolaze u sukobe s Rimljanima. Rimljanima je potreban japodski teritoriji zbog bogatstva rudama, ali najbitniji faktor za Rimljane je bila strateška pozicija Like koja im je otvarala put prema novim osvajanjima i novim ekspanzijama Rimskog carstva (Olujić, 2007).

Nakon nekoliko japodsko - rimskih sukoba, Japodi se priključuju Ilirskom ustanku od 6. do 9. god. n. e., koji se također naziva Batonov ustanak, po ilirskom vojskovođi Batonu I. Dezitijatu. Batonov ustanak je ugušen od strane Rimske vlasti čime Japodi gube sve i postaju dijelom Rimskog carstva. Sve do propasti carstva Lika ostaje pod Rimskom upravom. Šume su kao i za vrijeme Japoda većinom korištene kao izvor drvne građe, drva za ogrjev i drva za izradu oruđa, no Rimljani su također drvo koristi za izradu svojih cesta. U Lici, kao i u ostalim regijama današnje Republike Hrvatske, sve do 12. stoljeća ne postoje zapisani oblici o gospodarenju šumama (Potočić, 1986) . Izgled i obujam šuma na području RH možemo jedino vidjeti iz fragmentiranih izjava i opisa malobrojnih putopisaca koji su prolazili hrvatskim regijama. Jedan takav fragmentirani zapis nalazimo u Strabonovom monumentalnom djelu „Geografija“. Strabon u svome djelu pretežito opisuje primorski dio današnje RH no spominje i brdovitu

unutrašnjost s bogatim šumama. Taj dio vjerojatno se odnosi na Liku i Gorski kotar. Nakon Strabona, sljedeći putopisac koji djelomično opisuje regiju Liku je Villermus Tyrski. Tyrski je bio putopisac iz 11. stoljeća koji je pratio Križare za vrijeme Križarskih ratova. Kao i Strabon, Tyrski je detaljno opisao obalni dio, t.j Dalmaciju, a unutrašnjost i zaleđe tek spominje u svojim djelima. Tyrski navodi da je unutrašnjost i tadašnje zaleđe Dalmacije prepuno bogatim i neistraženim šumama te da se te šume protežu skroz do rijeke Dunav. Pretpostavlja se da Tyrski pod nazivom „dalmatinsko zaleđe“ smatra Liku i Gorski kotar (Posavec, 1973).

Dok se prvo primitivno gospodarenje šumom nazire početkom 12. stoljeća na području današnje Dalmacije, a punopravne i definirane odredbe o sječi već imamo u 13. stoljeću, primitivne odredbe o šumama koje su se odnosile i na šume koje se nalaze na području Like spomenute su po prvi put u Krčkom statutu iz 1388. godine. Krčki knezovi Ivan i Stjepan donose statut koji bi trebao kontrolirati izvoz drvne građe iz luke Senj. Senj je već u 13. stoljeću bio povezana trgovačka luka te se od tamo većinom izvozilo drvo koje se dobivalo iz šuma na području današnje Like i Gorskog kotara. Statutom je također zabranjena sječa mladih stabala za prodaju te njihov izvoz kroz luku Senj. Krčki knezovi kasnije uzimaju naziv Frankapani te sijeku posjede u Lici u 15. stoljeću (Potočić, 1986). Današnja područja Gacke doline i područje Brinja bili su pod izravnom upravom Frankapana. Darovnicama Nikole Frankopana iz 1428. i 1430. godine koje su u sebi imale određene propise i odredbe o šumama koje su određivale sankcije i kazne za nezakonitu sječu i prodaju šume, provodile su se i na tadašnjem području Like koji je bio pod upravom Frankapana. Središnji i južni dio Like bio je pod upravom krbavskih knezova Gusića. Oni su kao i Frankapani, drvnu građu većinom koristili u trgovačkoj razmjeni s Mlečanima. Frankapan se na području Like zadržavaju do 17. stoljeća dok Gusići već u 16. stoljeću napuštaju Liku. Hrvatski knezovi bježali su sjevernije od Osmanlijske vojske koja je bila u tome razdoblju u najvećoj snazi. Valja spomenuti i bitku na Krbavskom polju 1493. godine koja je bila takoreći i prekretnica u ratu protiv Osmanlija. U toj bitci sudjelovali su i Frankapani i Gusići te su poraženi od strane Osmanlijske vojske. Taj poraz je omogućio širenje Osmanlijskog carstva na području Like. Porazom hrvatske feudalne vojske počelo je i povlačenje Frankapana i Gusića s područja Like. Konstantne bitke na području Like ostavile su traga i na šumama. Šume su gotovo svaki put devastirane kao i sama naselja koja su bila uključena u sukobe. (Pavličević, 1997).

6.2 Šumarstvo za vrijeme Vojne krajine

Izgradnja vojnokrajiških obrambenih sustava počinje 1527. godine te tu godinu neki povjesničari uzimaju kao godinu osnutka Vojne krajine. Godine 1553. Ferdinand I. sustavno uređuje Vojnu krajinu. Rudolf II., unuk od Ferdinanda I., osniva Dvorsko ratno vijeće u Grazu koje je predstavljalo vrhovno vojno zapovjedništvo Vojne krajine. Godine 1579. izgrađen je grad Karlovac kao glavna utvrda Vojne krajine te tako postaje njeno glavno središte. Područje pod upravom grada Karlovca nazivalo se Karlovački generalat (Slika 9). Karlovački generalat se dijeli na četiri pukovnije i to na ličku, otočku, ogulinsku i slunjsku pukovniju. Kako je Dvorsko ratno vijeće za Vojnu krajinu bilo smješteno u Grazu, tako je i vodstvo njezinih šuma bilo također tamo (Bunjevčević, 1966).



Slika 9 : Karta Vojne krajine s granicama pukovnija iz 1803. godine

Izvor : URL 9

Muški stanovnici tadašnje Vojne krajine bili su uvojničeni, to jest bili su u vojnoj službi cijeli svoj život. Takav život je, nažalost, bio izrazito težak i mukotrpan. U programu za gospodarenje za gospodarsku jedinicu Marina glava (2016) prikazano je da čak i djeca Krajišnika nisu imala pravo obrazovanja izvan obrazovanja koje su im nudili vlastiti roditelji. Djeca su kao i odrasli, uvojničeni odmah nakon punoljetnosti, no život Krajišnika imao je i svoje prednosti, a jedna od tih je bila i pravo na servitut (služnost) u tadašnjim državnim šumama svog okruga, područja. Pravo na servitut značilo je da Krajišnik ima pravo na besplatno dobivanje građevnog i ogrjevnog drva te voditi svoju stoku na pašu u šumu i brati šumske plodove i bilje. Krajišnik je najprije morao očistiti svu leževinu u šumi da bi mogao sjeći nova stabla. Leževina su bila sva stabla koja su uslijed određenih vremenskih nepogoda (vjetra, snijega, leda) bila oštećena ili izvaljena te ona stabla koja su bila bolesna i sušila se. Nažalost, stanovništvo Vojne krajine je bilo među najsiromašnijim ako ne i najsiromašnije stanovništvo Habsburške monarhije. Zbog velikog siromaštva vlasti su poticale uzgajanje bilo kakve stoke, nebitno o kvaliteti grla. Stoka koja nije zauzimala puno mjesta i koja nije tražila previše brige bila je idealna za područje tadašnje Krajine. Ta idealna stoka bile su koze. Koze su, nažalost, najpogubnija stoka za šumu. Ispašom one uništavaju i onemogućuju regeneraciju šume te se zbog toga nakon određenog vremena počinje na njih gledati kao štetočine u kontekstu gospodarenja šumama .

Sve do početka 18. stoljeća šumarstvo je bilo ili izrazito slabo kontrolirano ili nije uopće kontrolirano od strane vlasti. Šuma se sjekla i uništavala bez ikakvih ograničenja i sankcija te za tu šumu nitko nije snosio odgovornost, no sve se počinje mijenjati u 18. stoljeću. Ekonomisti u tadašnjim razvijenim zemljama Europe (Njemačka, Francuska, Italija i dr.) uviđaju da neorganizirana i neograničena sječa šume nije održiva i da će dovesti do nestajanja šuma na području Europe. Kao takva, jedna od razvijenih zemalja Europe bila je i Austro-Ugarska. Lika je bila dio Habsburške monarhije. Vlast u Habsburškoj monarhiji, kao i većina europskih zemlja, uviđa da se šumarstvo mora kontrolirati i organizirati da bi funkcioniralo te zbog toga uvodi šumski red u svoje regije. Prva hrvatska regija koja dobiva šumski red je Istra i to 1732. godine. Nakon uvođena šumskog reda u sve svoje regije počinje i obnova postojećih šuma, a po prvi put pojavljuje se i pošumljavanje kao dio obnove šuma (Posavec, 1973). Jako dobar primjer pošumljavanja za vrijeme Habsburške monarhije je današnji *Laudonov Gaj* (Slika 10) koji se nalazi u Krbavskom polju. Major Laudon Gideon Ernest došao je u Liku 1743. godine kao komandant Buničke kapetanije. Major Laudon bio je zatečen stanjem šuma na području Like te je zbog toga organizirao pošumljavanje, ponajviše pošumljavanje živih pijesaka na

Krbavskom polju. Krbavsko polje pošumljavalo se hrastovim sadnicama i sadnicama crnog bora i to u vojničkom redu te je provođeno od strane lokalnih Krajišnika. Podignute kulture su strogo čuvane te je u njima bio zabranjen bilo kakvi oblik paše ili sječe. *Laudonov Gaj* nazvan po majoru Laudonu, protezao se na oko 700 hektara površine od čega je 310 hektara bilo pod crnim borom dok je 340 hektara bilo pod hrastom. Danas separk šuma *Laudonov Gaj* proteže na 33.23 hektara te je zaštićeni od strane zakona. Sačuvano je oko 518 starih hrastovih stabala koja su zasađena za vrijeme majora Laudona. Van tih 33.23 hektara zaštićenog područja, *Laudonov Gaj* je kroz povijest uvelike devastiran i uništen do te mjere da je neprepoznatljiv (URL 10).



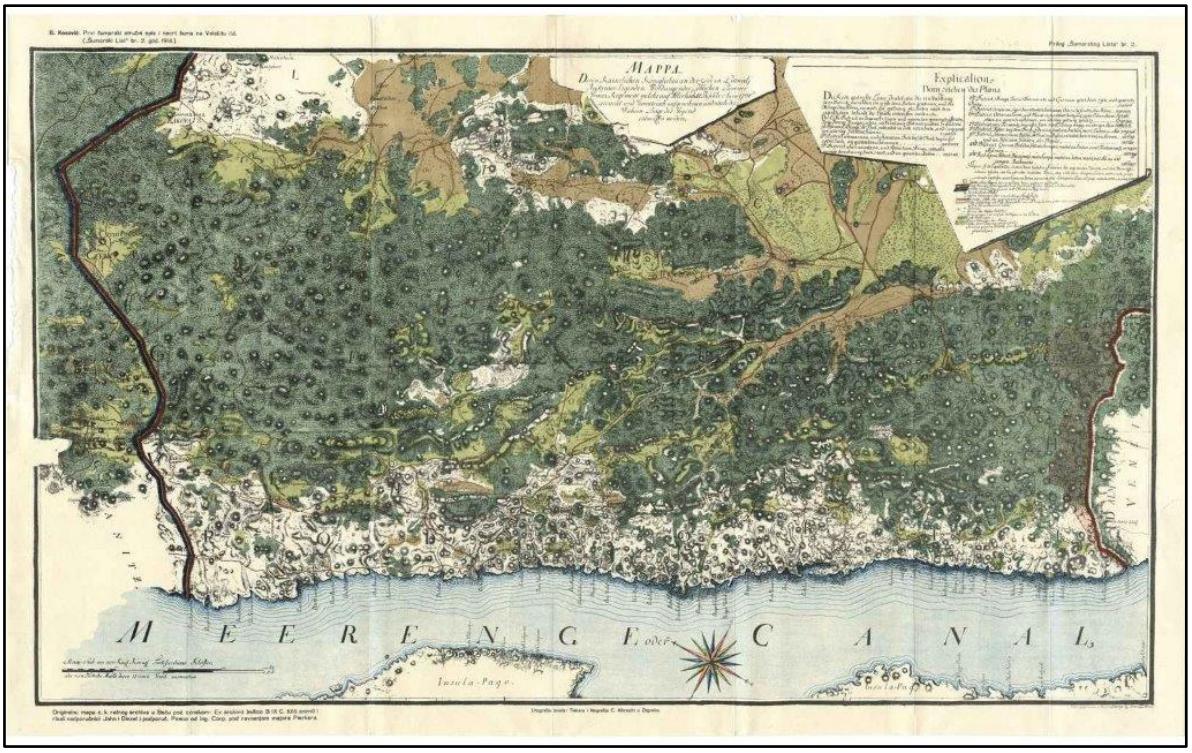
Slika 10: Laudonov Gaj

Izvor: URL 11

Za vrijeme carice Marije Terezije (1717. – 1780.) posađena je i današnja Park šuma Jasikovac 1743. godine kraj Gospića. Jasikovac je dobio ime po austrijskom generalu 1. ličke regimente Jasyku koji je po struci bio šumar. General Jasyk je počeo pošumljavati to područje te zbog toga park šuma Jasikovac nosi njegovo ime. Park se protezao na 86 hektara i većinom je bio zasađen hrastovim sadnicama. Danas je očuvano oko 30 hektara dok je ostali dio kroz povijest nažalost devastiran (URL 12). U programu za gospodarenje za gospodarsku jedinicu Marina

glava (2016) piše da je Marija Terezija osnovala i Inspektorat za pošumljavanje krša u Senju. Inspektorat je djelovao do 1941. godine i kao takav odgovoran je za mnogobrojne zelene spomenike koji se i danas nalaze na Velebitu. Marija Terezija naredila je uvođenje reda u šume Karlovačkog generalata 1762. godine. General von Beck izdaje *Medjutimni šumski red za sve šum karlovačkog generalata* 1764. godine. Privremeni šumski red nalagao je uništavanje koza u roku od 6 godina, zabranjivao je gradnju drvenih ograda te zamjenu otvorenih ognjišta s pećima sa zatvorenim ognjištem. Također šumski red je poticao pošumljavanje goleti bukovim i hrastovim sadnicama iz prirodnog podmlatka. U Karlovcu se osniva uprava šuma Karlovačkog generalata s 3 šumarije: Krasno, Oštarije i Petrova gora. Šumarija na Oštarijama bila je glavna za ličku pukovniju, šumarija u Krasnu za otočku i ogulinsku pukovniju te šumarija u Petrovoj gori za šume u slunjskoj pukovniji. Prvi upravitelj šumarnik koji uvodi „Prvi šumski red – Instrukciju za šumare svih carskih i kraljevskih militarskih šuma u karlovačkom generalatu" bio je Waldmeister Johan Carl Franzoni. Franzoni u svome pravilniku uvodi zabranu sječe bez doznake i bez odobrenja od strane Karlovačkog generalata, to jest od nadležne šumarije (Posavec, 1973).

Kako je područje ličke Vojne krajine bilo vojno/strateški podjeljeno na Ličku i Otočku pukovniju, u šumarskom smislu Lička pukovnija je bila podjeljena na 11 šumarskih distrikta i Podgorje dok je Otočka bila podjeljena na 12 distrikta, Podgorje i Senjsku dragu. Waldmeister Franzoni je po nalogu carice Marije Terezije proveo inventarizaciju drvne mase na podučju Ličke i Otočke pukovnije. Farnzoni je naložio i izrađivanje šumskih karata koje prikazuju drvnu masu na području Ličke i Otočke pukovnije. Prva u nizu tih karata je karta Ličke pukovnije (Slika 11) iz 1764.-1765. godine. Karta je nastala terenskom izmjerom te je izrađena s ciljem utvrđivanja stvarnog stanja šumskog fonda. Karta je izrađena u mjerilu 1:3800 i predstavlja jednu od najstarijih karata koje prikazuju vegetaciju te se također smatra i najstarijom šumskom kartom u svijetu (Bunjevčević, 1966).



Slika 11: Šumaska karta Ličke pukovnije iz 1764. - 1765. godine

Izvor: URL 13

Još jedna novost koju je uveo i poticao Waldmeister Franzoni bila je izgradnja 8 novih i obnova starih magistralnih cesta. Franzoni je izgradio 3 nove ceste u Ličkoj pukovniji od kojih je najvažnija dakako bila Gospić – Karlobag koju je izgradio graditelj Josip Kajetan Knežić. U Otočkoj pukovniji Franzoni je sagradio 7 novih cesta od kojih je najbitnija cesta prema Senju koja će kasnije postati poznata kao dio Jozefinske ceste. Nadzor nad šumama ličke pukovnije dan je u ruke jednom šumaru s dva strana i 6 domaćih lugara sa sjedištem na Oštarijama dok su u Otočkoj pukovniji nadzor provodili 4 strana i 6 domaćih lugara te jedan šumar-lovac koju su sjedište imali na Krasnom. Plaće lugara su bile izrazito male te su bile i jedan od glavnih razloga zašto je krađa i nelegalna sječa bila jako zastupljena unatoč teškim kaznama (Posavec, 1973). Godine 1769. Marija Terezija izdala je civilnu Hrvatsku naredbu koja je nosila ime *„O lugov, dubrav i loz čuvanje i zadržavanje“*. Ta civilna naredba smatra se prvim hrvatskom šumarskim zakonom. Franzonijev šumski red zadržao se do 1787. godine kada je u Vojnu krajinu uvedena tzv. kantonska uprava. Karlovački generalat je ujedinjen s varaždinskim i sjedište im je u Zagrebu. Ujedinjenjem karlovačkog i varaždinskog generalata izdan je i novi šumski red u kojem su sadržani šumsko-gospodarski naputci. Do promjene na području Vojne krajine ne dolazi do Napoleonovih ratova. Nakon rata Pete koalicije, također zvanog i treći Francusko – Austrijski rat 1809. Vojna krajina mirom u Schönbrunnu iste te godine postaje dio Napoleonove

Francuske. Napoleon novoosvojene regije odmah iste te godine uređuje u tzv. Ilirske provincije. Napoleon je Iliriju podijelio u šest civilnih i jednu vojničku pokrajinu. Šumarska uprava organizirana je u dvije etape, prva je bila provizorna i trajala je do 1811. godine. U prvoj etapi, Ilirske provincije podijeljene su na tri šumarska područja sa sjedištima u Ljubljani, Karlovcu i Rijeci. Šumarsko područje sa sjedištem u Ljubljani obuhvaćalo je područje Koruške, Kranjske gore i Istre, područje građanske Hrvatske, Rijeke i kvarnerskih otoka bilo je pod upravom u Karlovcu dok je sjedište za Dalmaciju i područje Dubrovnika bilo u Rijeci. Za nadziranje šumarskih poslova postavljeni su bili jedan konzervator, 3 inspektora, 3 podinspektora, 16 šumara i 124 čuvara šume. Za konzervatora Ilirskih provincija postavljen je A. La Devese. Dozvole za sječu dobivale su se od inspektora i sječa je bila kontrolirana od strane konzervatora. La Devese je šume podijelio na temelju vlasništva na: carske (državne), općinske i privatne. Na području Vojne krajine zadržan je šumski servitut iz Habsburške monarhije koji je garantirao besplatno drvo Krajišnicima. Godine 1812. uvodi se Maršalat za Iliriju koji je druga etapa šumske organizacije. Maršalat se sastojao od 25 članaka koji su nalagali kako ophoditi sa šumskim područjima, ali većinom su se ti članci odnosili na instrukcije kako kažnjavati prijestupnike koji su kršili zakon o šumama. Nakon Napoleonova poraza u Rusiji 1813. godine, Ilirske provincije dolaze pod vlast Habsburške monarhije (Potočić, 1986).

Austrijska vlast zadržava francuske odredbe koje se odnose na upravu šumama. Za čuvanje i održavanje šuma bile su odgovorne općinske, lokalne vlasti. Kazne za nezakonitu sječu su bile novčane pa čak u nekim slučajevima i tjelesne. Kazne nažalost nisu bile učinkovite jer su i lugari kao i seljaci živjeli u velikom siromaštvu što je dovodilo do nezakonitih sječa šuma. Nažalost jedini izvor zarade bila je sječa ili uzgoj stoke, što je uvelike uništavalo šumu tako da je sve do početka druge polovice 19. stoljeća, šuma bila slabo ili gotovo nezaštićena. Godine 1839. uveden je „šumarski naputak za Vojnu krajinu“ koji je služio kao pokušaj uređenja šumarske službe i prava Krajišnika u šumama. Ukidanjem kmetstva u Hrvatskoj 1846. godine dolazi do promjene u vlasništvu nad šumama. Godine 1850. Krajišnici dobivaju obradivu zemlju u vlastito vlasništvo te su prema zakonu o državnim šumama iz te iste godine, dužni podmiriti sve državne i druge građevne potrebe unutar pukovnijskog prostora, ako za to imaju prikladno drvo. Također su dužni podmiriti te ustanove s ogrjevnim drvom te podmiriti i svoje potrebe za građevnim i ogrjevnim drvom. Car Franjo Josip donosi „*Zakon o šumama“* 1852. godine te se taj zakon primjenjivao na cijelom području Austro – ugarske monarhije. Zakon se na teritoriju Hrvatske počinje primjenjivati 1858. godine i to području Hrvatske i Slavonije, dok se u Vojnoj krajini primjenjuje tek 1860. godine. Godine 1871. otkupljuju se krajiška prava

služnosti na šume tako da polovina površine ukupnih šuma pripada Krajišnicima. Prema tome Krajišnicima je pripalo 719 053 jutra šume dok je državi ostalo 544 254 jutra. Krajišnici su dobili veću površinu jer su im dodijeljene manje vrijedne šume. Vojna krajina razvojačena je 1873. godine te je ujedinjena s matičnom zemljom 1881. godine (Potočić, 1986).

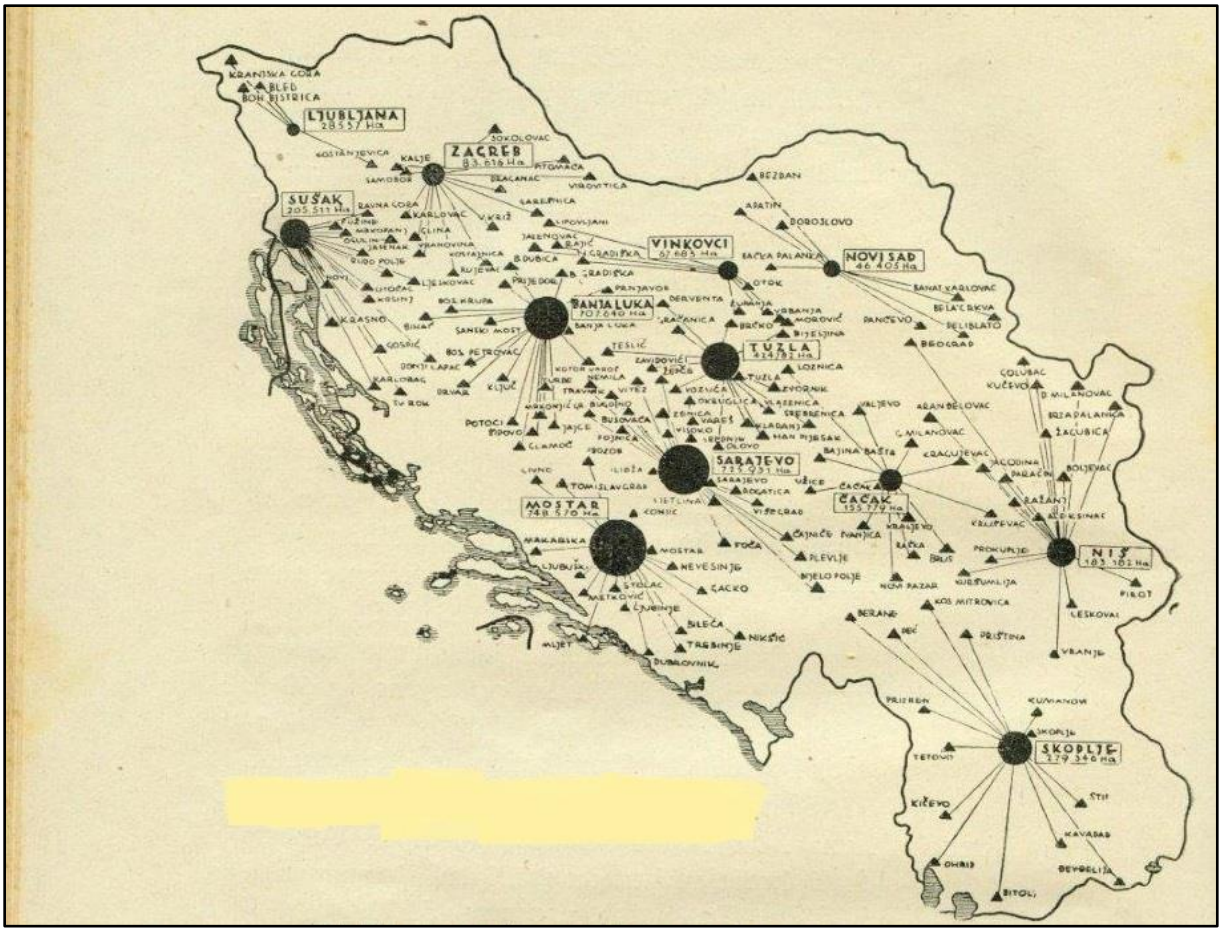
6.3 Šumarstvo na području Like od razvojačenja Vojne krajine do početka Drugoga svjetskog rata 1939. godine

Zakonom *O ustanovama za otkup prava na drvlje, pašu i uživanje šumskih proizvoda* koji je donesen 1871. godine od strane cara Franjo Josip I, polovica državnih šuma o kojima su brigu vodili Krajišnici daje se u nadležnost pukovnijama tj. Krajišnicima, a druga polovina ostaje i dalje državno vlasništvo. Iz pukovnijskih šuma formiraju se 1873. godine šume imovnih općina. Na području Like formirana je samo jedan imovna općina i to Otočka. Lička pukovnija nije dobila imovnu općinu jer se Krajišnici iz Ličke pukovnije nisu mogli nagoditi s državnim vlastima koja polovica njima pripada te zbog toga poslove za šume Ličke pukovnije i dalje vodio kraljevski šumski ured u Otočcu. Kasnije tim šumama upravljaju državne šumske uprave Karlobag, Gospić, Sveti Rok i Donji Lapac. Otočka imovna općina bila je podijeljena na 44 sreza, odnosno na 44 uređajna razreda. Sjedište imovne općine bilo je u Otočcu, a u sastavu općine bile su šumarije Otočac, Perušić, Sinac, Korenica, Krasno i Zavalje. Šumama imovne općine gospodarilo se po gospodarskim osnovama po principu održivog trajnog gospodarenja. Nažalost u teoriji je to bilo teško izvedivo zbog velikog siromaštva stanovništva i sve većeg broja seoskog stanovništva. S povećanjem broja stanovnika povećavala se i potreba za ogrjevnim i građevnim drvom, a i broj stoke se povećao s brojem stanovnika. Stanje u šumama imovne općine nažalost se zbog lošeg gospodarenja i sve veće potrebe za drvom za ogrjev i građevnim drvom jako pogoršalo. Dokaz da su šume uvelike uništene za vrijeme općinskih uprava je statističko izvješće Otočke imovne općine koje se odnosi na razdoblje od 1879. do 1895. godine. U tome šesnaestogodišnjem razdoblju prijavljena je 141.401 šumska šteta, što je prosječno iznosilo 7.950 prekršaja godišnje. Procijenjeno je da ta šteta godišnje iznosila 12.390 forinti. O kolikim štetama se radi govori nam i podatak da je lugar u tome razdoblju zarađivao 120 forinti godišnje (Piškorić i Vukelić, 1992).

Šume u državnom vlasništvu su većinom bile kompaktnije i udaljenije od seoskih i gradskih naselja što je značilo da su ostale i očuvanije jer nisu bile pristupačne ljudima. Iako skoro dvostruko manje u površini, državne šume imale su jednaku ako ne i veću vrijednost od šuma imovnih općina. Državne šume bile su pod upravom ugarskog Ministarstva poljodjelstva, obrta

i industrije. Prihodi od državnih šuma dijeljeni su tako da je 40% pripalo Zemaljskoj vladi (Hrvatskoj) dok je 60% pripalo ministarstvu. Godine 1885. ustrojeno je Kraljevsko šumarsko ravnateljstvo u Zagrebu, Kraljevski nadšumski ured u Vinkovcima i Kraljevski šumski ured u Otočcu. Kraljevski šumski ured u Otočcu sastojao se od devet šumarija: Krasno, Otočac, Kosinj, Škare, Plitvički Ljeskovac, Karlobag, Donji Lapac, Gospić i Sveti Rok. Državna vlast provodila je „Zakon o šumama“ iz 1852. godine no nastojala je ukloniti neke uočene nedostatke tog zakona te su zbog toga donesena dva nova zakona 1894. godine koja su poboljšala zakon iz 1852. godine. Prvi zakon donio je poboljšanje u uređenju šumarsko – tehničkih službi u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji dok je drugi zakon propisao organizaciju stručne šumske uprave i održivo gospodarenje. Zakon iz 1894. godine nije se mijenjao i primjenjivao se do 1903. godine kada Odjel za unutarnje poslove Kraljevske Hrvatske – Slavonsko -Dalmatinske Zemaljske Vlade donosi *Naredbu u svezi sastavka gospodarskih osnova i programa.* Također, iste godine donesen je poseban naputak koji je sastavio Andrija Borošić, jedan od najboljih šumarskih stručnjaka svoga vremena. Naputak se uvelike odnosio na ophodnju sa šumama pod javnim nadzorom, to jest državnim šumama (Krpan, 2013).

Samostalni šumarski ured iz Otočca preseljen je 1910. godine na Sušak. Stoga nadzor nad Ličkim ali i drugim šumama preuzima Sušak te Lika po prvi put gubi šumarski ured na svome teritoriju. Za vrijeme Prvoga svjetskog rata (1914. – 1918.), šume su na području Like pretrpjele velike gubitke. U ratu nije bilo mjesta za šumarstvo te su šume korištene sukladno potrebama i mogućnostima. Uništene su velike površine šuma u vojnim strategijama, ali također i sa nekontroliranom sječom. Nakon raspada Austro – Ugarske Monarhije 1918. godine, hrvatski prostori postaju dijelom Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca (1918. – 1929.). Godine 1922. Zagreb, Vinkovci i Sušak postaju direkcije šuma za područje Hrvatske. Godine 1929. Hrvatska postaje dijelom Kraljevine Jugoslavije (1929.–1939.). Šume su za vrijeme Kraljevine Jugoslavije bile tretirane kao savezne šume te su bile pod neposrednom upravom Ministarstva šuma i ruda u Beogradu. Na području Hrvatske i dalje su šumarski uredi zadržani u Zagrebu, Vinkovcima i Sušaku (Slika 12) (Piškorić i Vukelić, 1992).



Slika 12: Karta direkcija šuma sa Šumskim upravama u Kraljevini Jugoslaviji iz 1939. godine

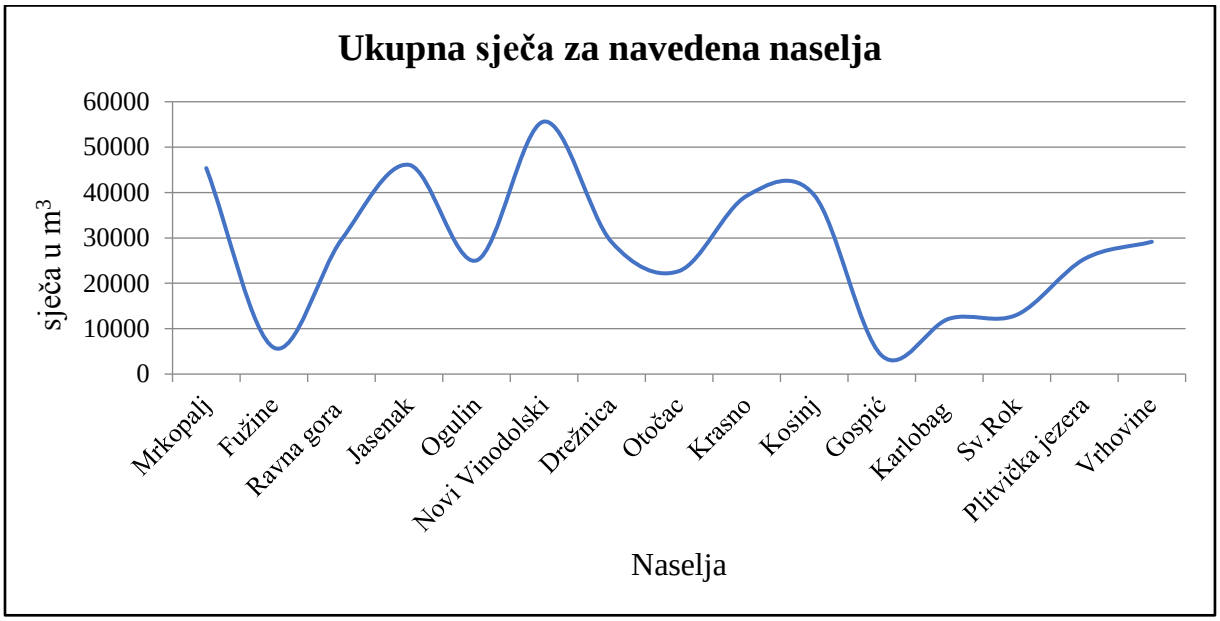
Izvor: Marinović, 1939.

Nakon Kraljevine Jugoslavije na području Hrvatske osniva se 1941. godine Nezavisna Država Hrvatska (NDH) (Piškorić i Vukelić, 1992).

6.4 Šumarstvo na području Like za vrijeme Drugoga svjetskog rata

Teritorij Like bio je dio Nezavisne Države Hrvatske (1939.-1945.). Nezavisna Država Hrvatska (NDH) donosi novu teritorijalnu upravu 1941. godine te se s njom NDH dijeli na 22 velike župe, 142 kotara i na 1006 općina. Glavni grad NDH bio je Zagreb. Lika se nalazila na području tri velike župe i to župe Modruš, Vinodol Podgorje i Lika -Gacka (Matković, 1995). Lika, iako teško devastirana za vrijeme Prvog svjetskog rata, i dalje ostaje jedno od glavnih šumarskih središta na području Hrvatske. Velike župe Modruš, Vinodol Prigorje i Lika – Gacka imali su svoja teritorijala sjedišta i to u Senju, Ogulinu i Gospiću, no uprava šuma za te tri župe nalazila se u Gospiću. Prema Ravnateljstvu državnih šuma Gospić (1942) pod upravom šuma Gospić nalazile su se šumarije: Mrkopalj, Fužine, Ravna gora, Jasenak, Ogulin, Novi Vinodolski,

Drežnica, Otočac, Krasno, Kosinj, Gospić, Karlobag, Sveti Rok, Plitvička jezera i Vrhovine (Slika 13).



Slika 13: Ukupna sječa po šumarijama iz 1942. godine prema Ravnateljstvu državnih šuma Gospić

Izvor: Ravnateljstvo državnih šuma Gospić, Državni arhiv Gospić

Prema Ravnateljstvu državnih šuma Gospić (1942) najveću količinu prerađenog drveta imala je Državna šumarija Mrkopalj koja se danas nalazi u Primorsko-goranskoj županiji te nije dio Like. Mrkopalj je proizveo 45.430 m³ drvne mase 1942. godine. Državna šumarija Mrkopalj bazirala se većinom na sječi bukve te je 1942. godine Bukva se poglavito prerađivala u svim šumarijama koje su bile pod upravom Šumarskog gospodarstva Gospić. Od šumarija koje su se nalazile na području Like najviše je proizvodila šumarija Kosinj. Državna šumarija Kosinj (Slika 13) je 1942. godine obradila 39.440 m³ drvne mase. Većina proizvedene drvne mase, 34.600 m³ bila proizvedena za izvoz. Od tih 34.600 m³ drvne mase obrađeno je 9.900 m³ jelovine i 21.800 m³ bukovine. Od bukovine se većinom u Državnoj šumariji Kosinj proizvodilo drvo za ogrjev te je od ukupno 21.800 m³ bukovine, 14.140 m³ je prerađeno u drvo za ogrjev.



Slika 14: Šumarska karta Državne šumarije Kosinj iz 1942. godine

Izvor : Obrazloženje režijskog proračuna za 1942. godinu, Državni arhiv Gospić

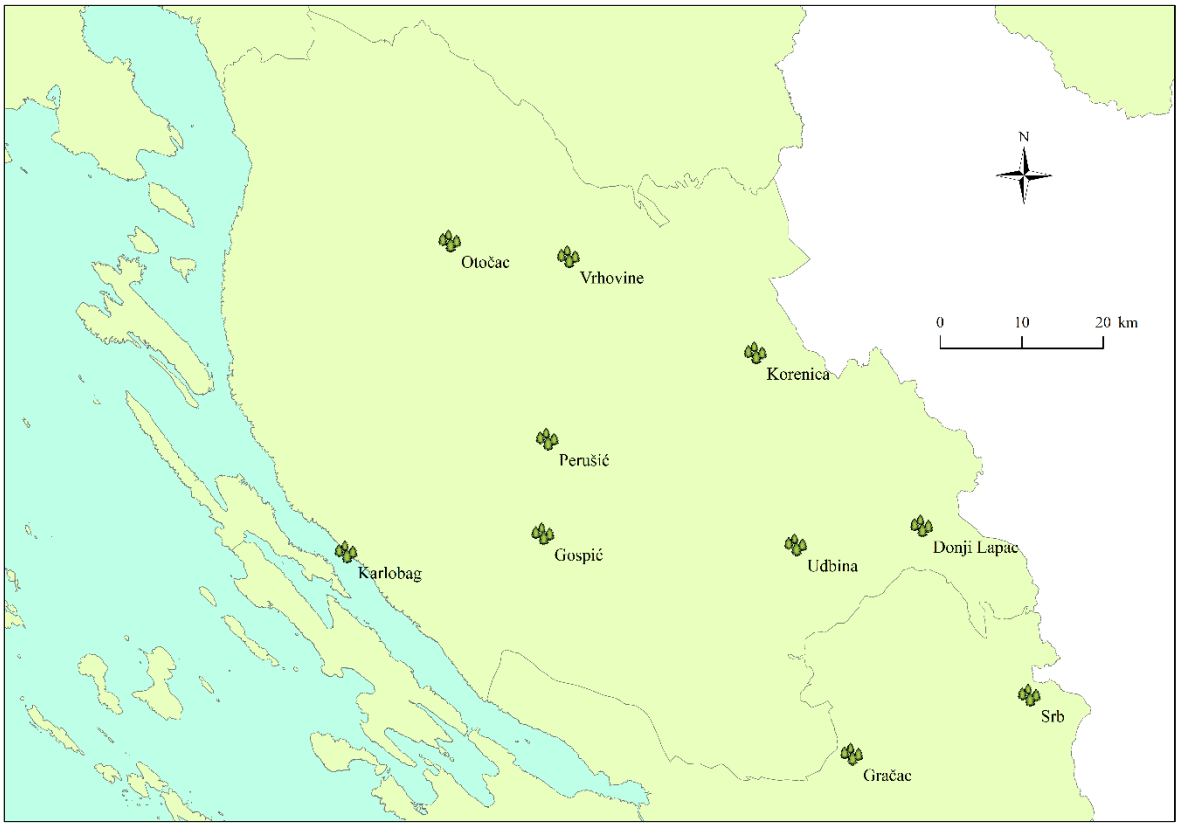
Državne šumarije bile su pod upravom Šumarskog gospodarstva Gospić do 1945. godine kada završava Drugi svjetski rat i Hrvatska postaje dijelom Federativne Narodne Republike Jugoslavije (FNRJ).

6.5 Šumarstvo na području Like nakon Drugoga svjetskog rata i za vrijeme Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ)

Nakon Drugoga svjetskog rata teritorij Like postaje dio Federativne Narodne Republike Jugoslavije (FNRJ). Lika je u Drugom svjetskom ratu doživjela velike štete, stanovništvo i stoka uvelike su stradali, a i šume nisu bile pošteđene. Ličke šume su bile toliko razorene i uništene da su jedine šume koje su bile relativno pošteđene devastacije bile one nepristupačne te šume bukve koje nisu bile zanimljive za industrijsku preradu. Šumama nakon rata upravljali su narodni odbori, odnosno šumarije koje su nakon rata postale dijelom šumarske uprave koja se nazivala „Ispostava šumarsko – kotarskog narodnooslobodilačkog odbora“. Šumarije na ličkom području koje su i nakon rata ostale operativne bile su: Brinje, Gospić, Donji Lapac,

Titova Korenica, Otočac, Perušić i Udbina. Tim šumarijama upravljao je Okružni narodni odbor Gospić.Godine 1947. osniva se ZEMŠUMPOH (Zemaljsko šumarsko poduzeće Hrvatska) koje je imalo zadatak očuvanja i upravljanja šumama. Ured ZEMŠUMPOH- a za Liku bio je smješten u Gospiću. Površine bivših zemljišnih zajednica i imovnih općina stavljene su pod upravu Narodnih odbora Kotareva. Godine 1951. sve su zemljišne zajednice i imovne općine stavljene pod jednu upravu i to pod upravu Šumarskog gospodarstva *Kapela,* osnovano 1947. godine u Gospiću. Nova uprava tog šumarskog gospodarstva imala je zadatak zadovoljiti lokalne potrebe za ogrjevnim drvom i građevnim drvom za obnovu. Kako je željeznička pruga tijekom Drugoga svjetskog rata uništena i oštećena, šumarsko gospodarstvo Kapela imalo je zadatak proizvoditi bukove pragove koji su korišteni u popravku ili ponovnoj gradnji željeznice. Također, šumarsko gospodarstvo Kapela imalo je težak zadatak očuvati postojeći fond šuma (Bunjevčević, 1973).

Šumarsko gospodarstvo Kapela nije bilo dugog vijeka jer je već 1954. godine izvršena nova organizacija šumskih službi na području Hrvatske. Novom organizacijom ukinuta su postojeća šumska gospodarstva, od kojih je najveće na području Like bilo šumarsko gospodarstvo Kapela te su zamijenjena šumarijama koje su postale ustanove sa samostalnim financiranjem. Nadzor nad šumarijama vodila je kotarska šumarska inspekcija. Iste godine u Gospiću je osnovan Šumarski inspektorat koji je provodio nadzor na području cijele Like. Nadzor se provodio nad šumarijama s ciljem kontrole samostalne šumarije i pratio je primjenu zakonske osnove. Šumski inspektorat se između ostalog bavio i uređivanjem šuma. Ukidanjem šumarskih gospodarstava i stvaranjem samostalnih šumarija na području Like 1954. godine postojalo je 17 šumarija i to: Otočac, Ličko Lešće, Vrhovine, Kosinj, Perušić, Lički Osik, Gospić. Karlobag, Medak, Udbina, Sveti Rok, Gračac, Srb, Donji Lapac, Nebljusi i Titova Korenica. Na području Like nikada nije bilo više šumarija nego 1954. godine, no takva podjela šumarija bila je kratkog vijeka. Već nakon prve godine uviđaju se propusti u organizaciji šumarstva u 17 šumarija. Usitnjeno šumarstvo nije moglo zadovoljiti norme kadrovske i tehničke opremljenosti tako da već 1960. godine imamo samo 10 šumarija na području Like. Sedam šumarija jednostavno nije moglo poslovati s profitom te se kao samostalne šumarije nisu mogle financirati pa su ukinute. Šumarije koje nisu propale i koje su poslovale s profitom su: Gospić. Gračac, Donji Lapac, Karlobag, Otočac, Perušić, Srb, Titova Korenica, Udbina i Vrhovine (Slika 14) (Bunjevčević, 1973).

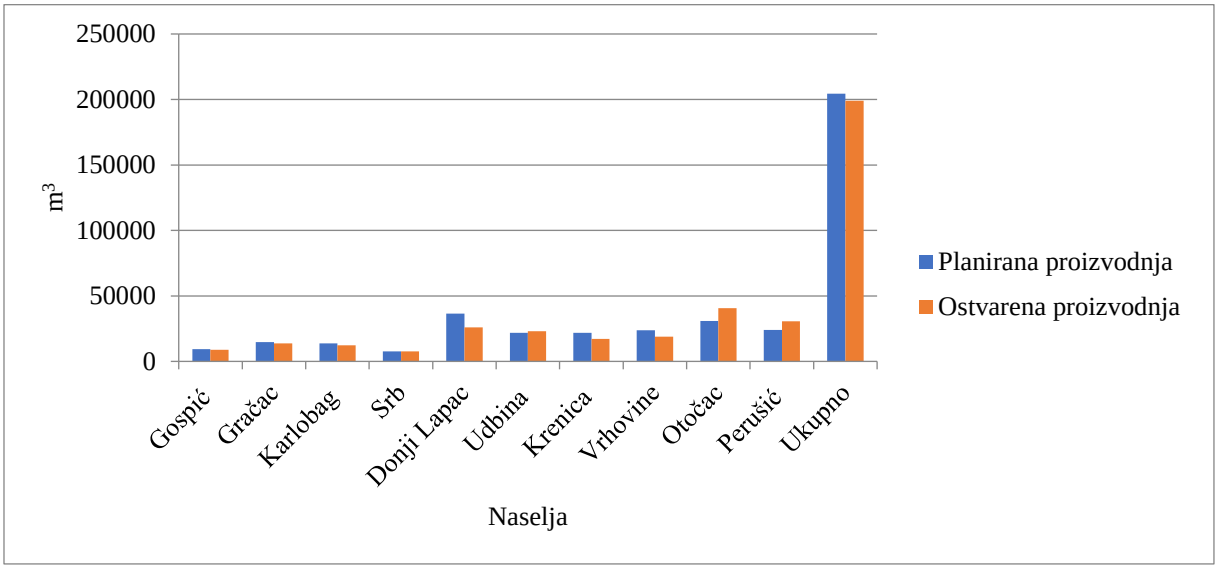


Slika 15: Karta samostalnih šumarija na podučju Like 1963. godine

Izvor: Izradio autor u programu Arc Gis

Karta je izrađena prema podatcima koji se nalaze u matičnim knjigama iz Državnog arhiva Gospić. Samostalne šumarije, budući da su se same financirale, planirale su same i proizvodnju (Slika 15). Planirana proizvodnja često nije bila realna mogućnost šumarije te se često nije ostvarivala, dok je kod određenih šumarija planirana proizvodnja uvelike prekoračena.

Prekoračenje se većinom događalo kada je potražnja za određenom sirovinom veća nego uobičajena što ujedno i znači povećanje cijene te sirovine.



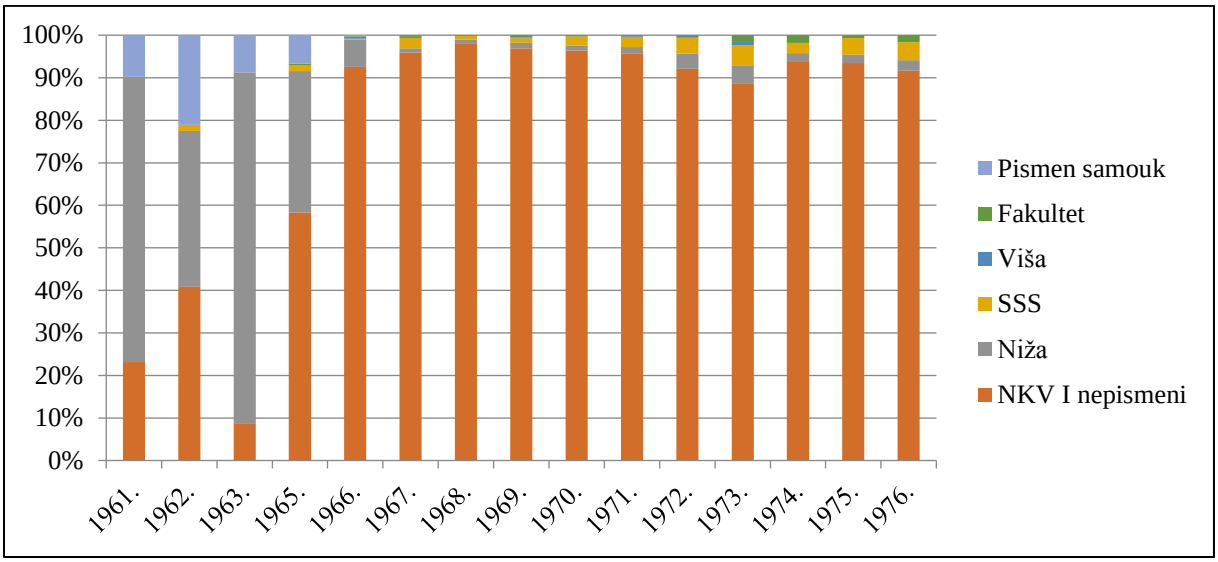
Slika 16: Planirana i ostvarena proizvodnja šumarija na području Like 1963. godine

Izvor: Bilten, Šumarsko gospodarstvo Gospić, 1963.

Planirana i ostvarena proizvodnja šumarija nisu se uvijek poklapale što potvrđuju i podaci iz 1963. godine (Slika 16). Većina šumarija su proizvodile planiranu ili približno planiranu količinu drvne mase, no neke šumarije, ili su proizvele previše, ili nisu ostvarile plan. Šumarija koja je planirala proizvesti 1963. godine 36.550 m³, a proizvela je samo 25.945 m³ drvne mase, je šumarija Donji Lapac. No, neke šumarije su uvelike prekoračile planiranu proizvodnju, poput šumarije koja je povećanje proizvodnje gotovo za 30%.

Kako su šumarije 1960. godine postale samostalne te su se morale financirati iz vlastitog profita, broj zaposlenih je također ovisio o profitu same šumarije, to jest o Šumarskom gospodarstvu koje je bilo nadređeno šumarijama. Prema matičnim knjigama radnika Šumarskog gospodarstva Gospić (1961. – 1976.) broj radnika je varirao iz godine u godinu. Tako je, na primjer, najveći zabilježeni broj radnika u navedenom razdoblju bio je 1968. godine kada je Šumarsko gospodarstvo Gospić brojilo čak 578 radnika. Samo pet godina ranije broj radnika je bio najmanji u zabilježenom razdoblju te je Šumarsko gospodarstvo Gospić 1963. godine brojilo samo 103 radnika. Nakon 1968. godine i 578 radnika, Šumarsko gospodarstvo Gospić bilježi konstantan pad zaposlenih. Dijelom je za to kriv i razvoj šumarstva tako da su određena radna mjesta zbog razvoja tehnologije postala suvišna. Broj radnika šumarskog gospodarstva Gospić 1976. godine iznosio je 120. Broj radnika je ovisio o obujmu posla, ali i o kvalificiranosti radne

snage, što je također bio jedan veliki problem Like. Potražnja za obrazovanim šumskim stručnjacima postojala je i na području Like, no takvi stručnjaci bili su rijetki na području cijele Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) (Slika 16).



Slika 17: Obrazovna struktura radnika u odnosu na ukupan broj zaposlenih u Šumarskom gospodarstvu Gospić u vremenskom razdoblju od 1961. godine do 1976. godine

Izvor : Matične knjige radnika Šumarskog gospodarstva Gospić (1961. – 1976.), državni arhiv Gospić

U razdoblju od 1961. do 1976. u obrazovnoj strukturi radnika zaposlenih u Šumarskom gospodarstvu Gospić NKV i nepismene osobe. Visoko obrazovanih radnika je bilo neznatno (Slika 17). Broj zaposlenih žena varirao te je bio najveći kada je i bio najveći broj zaposlenih radnika 1968. godine. Od 578 radnika koji su 1968. godine bili zaposleni u Šumarskom gospodarstvu Gospić, žena je bilo 43. Broj žena je u analiziranom razdoblju bio jako malen u usporedbi s drugim granama jer šumarski poslovi su se u navedenom vremenu bazirali većinom na fizičkoj snazi radnika. Žene koje su bile zaposlene većinom su bile kuharice koje su opskrbljivale radnike i lugare.

Prema programu za gospodarenje za gospodarsku jedinicu Marina glava (2016)., šumarstvo na području Like, ne mijenja se do 1977. godine kada je donesen Zakon o šumama. Tim zakonom te odlukom općinske skupštine 1978. godine područje krša izdvojeno je od kontinentalnog područja Šumarskog gospodarstva Gospić. Odvajanjem krških područja od kontinentalnog dijela Šumarskog gospodarstva Gospić, došlo je do nove organizacije i kategorizacije šumskih područja. Šumska zemljišta su po novoj podjeli kategorizirana na zemljišta pod upravom: Šumarskog gospodarstva Gospić (kontinentalni dio), Šumarstvo na kršu Gospić, Šumarsko – gospodarska organizacija „Krš“ šumarija Gračac, Šumarstvo na kršu Donji Lapac i Šumarstvo

na kršu Titova Korenica. Novom organizacijom pokušalo se obnoviti uništena krška područja te potaknuti obnavljanje šuma na tome području. Područja na kršu imala su status područja s posebnim državnim interesom. Organizacija s krškim područjima nije se dugo zadržala te je 1984. godine ukinuta a sva krška područja opet su pripojena Šumskom gospodarstvu Gospić. Također 1984. godine ukinuta su šumarska gospodarstva te su oblikovane osnovne organizacije udružnog rada (OOUR). Na području Like osnovano je pet osnovnih organizacija udružnog rada (OOUR) i to su bile :

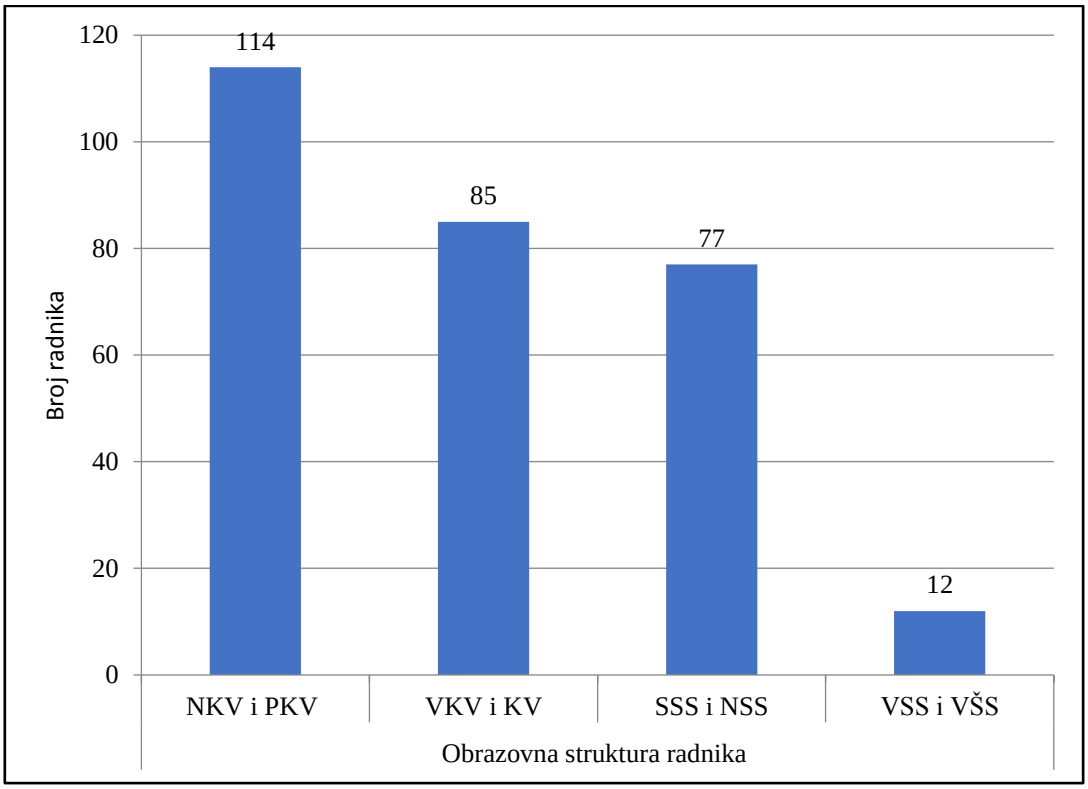
1. OOUR za uzgoj i zaštitu šuma Titova Korenica
2. OOUR za uzgoj i zaštitu šuma „Krš“ Gračac
3. OOUR za iskorišćivanje šuma Donji Lapac
4. OOUR za iskorišćivanje šuma Gospić
5. OOUR za iskorišćivanje šuma Vrhovine

Osnovne organizacije udružnog rada (OOUR) zadržale su se na poručuju Like do 1991. godine kada se osniva javno poduzeće „Hrvatske šume“ koje je bilo odgovorno za gospodarenje svim državnim šumama na području Hrvatske. Poduzeće Hrvatske šume osnovano je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o šumama („Narodne novine“, broj 41/90). U sustavu Hrvatskih šuma, na području Like osnovana je Uprava šuma Gospić. Uprava šuma Gospić sastojala se od 12 šumarija i to od šumarija: Brinje, Donji Lapac, Gospić, Gračac, Karlobag, Korenica, Otočac, Perušić, Srb, Sveti Rok, Udbina i Vrhovine (P. B. Krpan, 2013).

6.6 Šumarstvo na području Like za vrijeme Domovinskog rata.

Šumarstvo na području Like je, kao i ostale grane industrije, za vrijeme Domovinskog rata palo u drugi plan. U šumarijama koje su bile u okupiranim područjima proizvodnja je skroz obustavljena dok su druge šumarije radile koliko je bilo moguće u ratnome razdoblju. Šumarije na području Like koje nisu bile okupirane i koje su imale određenu količinu proizvodnje bile su šumarija: Gospić, Karlobag, Brinje, Otočac i Perušić. Statistika za vrijeme Domovinskog rata vođena je jedino kada je to bilo moguće te je jedino vođena za one šumarije koje nisu bile okupirane tako da su jedini podaci koji postoje, a nastali su za vrijeme Domovinskog rata, su oni za 1994. godinu. Prema planu gospodarenja hrvatskih šuma za 1994. godinu, Hrvatske šume su na području Like 1994. godine imale ukupno 288 zaposlenih. Od tog broja najveći broj zaposlenih bio je u šumariji Perušić i to 73, dok je najmanji broj zaposlenih bio u šumariji Karlobag i to 29. Obrazovna struktura radnika u Hrvatskim šumama 1994. godine se donekle

promijenila u odnosu na obrazovnu strukturu radnika iz SFRJ. Od ukupnog broja radnika, i dalje je najveći broj bio u sektoru NKV (nekvalificirani) i PKV (polukvalificirani radnik), ali se povećao broj radnika s VŠS (viša stručna sprema) i VSS (visoka stručna sprema) (Slika 17).



Slika 18: Obrazovna struktura radnika Hrvatskih šuma na području Like 1994. godine

Izvor : Plan gospodarenja Hrvatskih šuma za 1994. godinu, Hrvatske šume 2018.

Prema prikazanom grafikonu obrazovne strukture radnika Hrvatskih šuma na području Like 1994. godine, vidljivo je da je najveći broj radnika bio NKV i PKV, no u odnosu na obrazovnu strukturu radnika iz SFRJ vidljiv je porast u srednjem i višem obrazovnom sektoru.

Nakon Domovinskog rata (1991. – 1995.) godine Hrvatske šume su ostale jednako organizirane sve do 2002. godine kada odlukom Trgovačkog suda u Zagrebu, Javno poduzeće „Hrvatske Šume“ p.o. Zagreb postaju trgovačko društvo „Hrvatske šume“ d.o.o. Zagreb. Uprava šuma podružnica Gospić i dalje ostaje glavna ustanova za šumarstvo na području Like (P. B. Krpan, 2013).

7. Trenutno stanje šumarstva na području Like

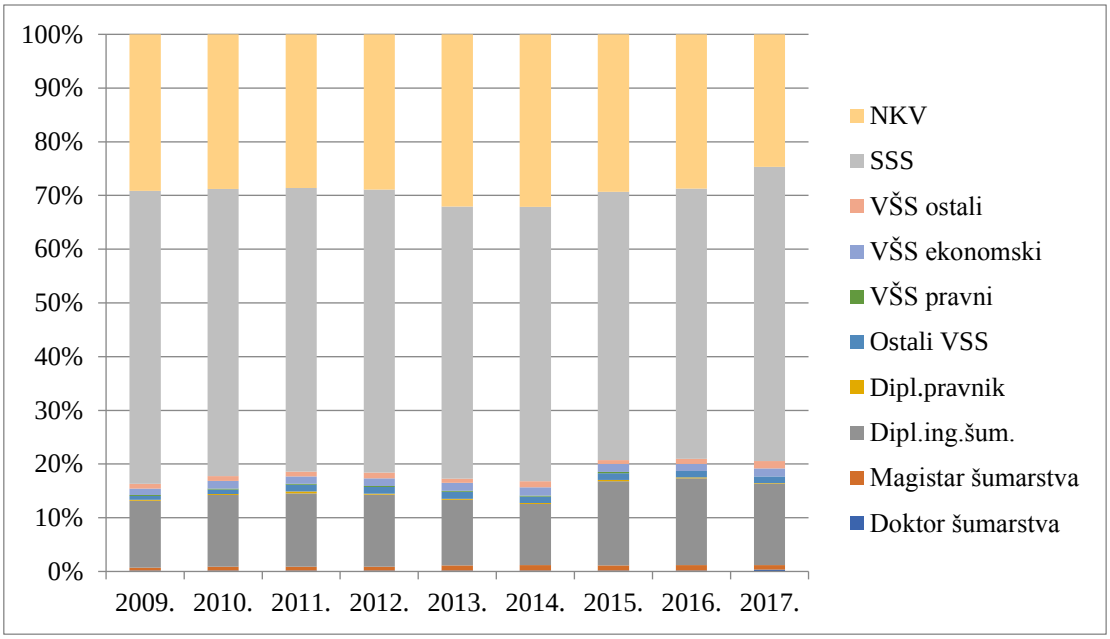
U novoj organizaciji šumarstva Trgovačko društvo „Hrvatske šume“ d.o.o. Zagreb sastoji se od jedne Direkcije u Zagrebu i 16 uprava šuma koje imaju pod svojim nadzorom 168 šumarija (Slika 18). Ukupna površina šuma i šumskih zemljišta na području Republike Hrvatske danas iznosi 2 688 687 ha što predstavlja 47% kopnene površine države. Od ukupno 2 688 687 ha šumskih zemljišta i šuma, 2 106 917 ha je u vlasništvu Republike Hrvatske (Hrvatskih šuma) dok je 581 770 ha u vlasništvu privatnih šumoposjednika. Uprava šuma Podružnica Gospić sastoji se od ukupno 11 šumarija i to od šumarija: Brinje, Donji Lapac, Gospić, Gračac, Karlobag, Otočac, Perušić, Sveti Rok, Korenica, Udbina i Vrhovine (Slika 20) (URL 15).



Slika 19: Karta šumarija na području Like 2018. godine

Izvor: Izradio autor u programu Arc Gis

Prema planskom i analitičkom odjelu Uprava šuma Podružnica Gospić je 2017. godine brojila ukupno 583 zaposlena od čega je bilo 105 žena. Što se tiče obrazovne strukture, u razdoblju od 2009. godine do 2017. godine (Slika 19), najveći broj zaposlenih je sa SSS (srednjom stručnom spremom), većinom završenom četverogodišnjom srednjom šumarskom školom.



Slika 20: Struktura zaposlenih prema stručnoj spremi u svim šumarijama pod Upravom šuma Podružnica Gospić u razdoblju od 2009. godine do 2017. godine

Izvor : Planski i analitički odjel Uprava šuma Podružnica Gospić 2017. godine

Prema prikazanom grafikonu strukture zaposlenih prema stručnoj spremi u svim šumarija pod Upravom šuma podružnica Gospić u razdoblju od 2009. godine do 2017. godine, vidljivo je da se u odnosu na podatke iz 1994. godine i na podatke iz SFRJ povećao udio šumskih stručnjaka u ukupanom broju radnika (Slika 20). Dok je 1976 na području cijele Like bilo tri dipl.ing. šumarstva, a 1994. godine 12, 2017. godine u Upravi šuma podružnica Gospić zaposleno je 88 dipl.ing. šumarstva što je izrazito veliki porast te indicira pozitivan trend zapošljavanja stručnog kadra.Što se tiče ukupne proizvodnje u šumarijama koje su pod Upravom šuma podružnica Gospić zabilježen je trend porasta plana proizvodnje gotovo u svim godinama osim 2013. i 2017. godine (Tablica 1).

Tablica 1: Plan proizvodnje u m³ te verižni indeks rasta za Upravu šuma Podružnica Gospić

Godina	Ukupno u m³	Verižni indeks rasta u %
2011.	517100	0
2012.	546432	5,7
2013.	539137	-1,3
2014.	573907	6,4
2015.	620662	8,1
2016.	652516	5,1
2017.	651727	-0,1
2018.	653870	0,3

Izvor: Plan proizvodnje ukupno u m³ po organizacijskim jedinicama te indeks rasta za UŠP Gospić, Hrvatske šume d.o.o.

Porast plana proizvodnje odraz je održivog gospodarenja šumama na području Like. Također čimbenik koji pridonosi povećanju proizvodnje je i modernizacija šumarskih tehnologija koje omogućuju lakši transport i preradu drvne mase. Pošumljavanje je također bitan čimbenik koji utječe na povećanje proizvodnje te zbog toga. Uprava šuma podružnica Gospić organizira svake godine pošumljavanje a primjer je pošumljavanje medačkih polja gdje je 2010. godine posađeno više od 2500 sadnica hrasta lužnjaka.

8. Zaključak

Primitivni oblici korištenja šume na području Like prisutni su od pojave čovjeka na tome prostoru. Ličke šume oblikovale su život stanovnika Like, a šumarstvo je kao primarna grana gospodarstva tamo stoljećima prisutna. To je djelatnost koja je kroz prošlost i zadržavala stanovništvo na ovim prostorima. Naseljavanje Like, između ostalog i zbog šumarstva, počelo se događati za vrijeme Habsburške monarhije, to jest od osnutka Vojne krajine. Krajišnicima je dakako glavni zadatak bila zaštita državnih granica, ali uz to su obavljali i šumarske poslove kao što su čuvanje šuma, pošumljavanje i mnoge druge djelatnosti vezane za šumarstvo. Pravi prikaz koliko je šumarstvo na području Like, to jest Vojne krajine bilo bitno je za Habsburšku monarhiju je šumska karte Ličke pukovnije iz 1764.-1765. godine koja se smatra prvom šumarskom kartom na svijetu. Razvoj šumarstva nastavio se i za vrijeme Prvog i Drugog svjetskog rata gdje je Lika bila jako bitan izvor građevnog i drva za ogrjev te je kao takva uvijek bila među glavnim regijama koje su bile orijentirane na razvoj šumarstva. I nakon Drugoga svjetskog rata, u bivšoj Jugoslaviji, Lika je prepoznata kao regija koja će biti poglavito orijentirana na razvoj drvne industrije. Kako je SFRJ poticala razvoj industrije, u Lici su nicale nove šumarije koje su imale veliku potrebu za radnicima što je također potaklo novi val useljavanja stanovništva iz drugih regija SFRJ u Liku. Trenutno stanje šumarstva na području Like obećava prosperitet i održivi razvoj šuma na području Like. Povećanje proizvodnje uz povećanje drvnog prirasta dokaz je da se ličkim šumama odgovorno gospodari.

Šumarstvo nije samo važna gospodarska grana za stanovništvo Like, ono je dio tradicije, to jest dio životnog stila koji se njeguje na području Like. Šuma je jedna od glavnih obilježja ovoga kraja, a to će novim i modernim metodama gospodarenja šumama i ostati. Samim povećanjem proizvodnje otvaraju se nova radna mjesta za i slabo naseljenu Liku, tako da je šumarstvo jedna od rijetkih gospodarskih grana koja i u suvremeno doba omogućava egzistenciju dijelu stanovnika Like.

Izvori

URL 1: http://croatia.eu/images/01-07/regije_danas.gif (07.11.2018.)

URL 2: http://indirektno.com/wp-content/uploads/2017/04/IMG_0983.jpg (08.11.2018)

URL 3: https://www.korculainfo.com/blog/wp-content/uploads/2015/10/liber-legum-statutorum-curzola1.jpg (24.11.2018.)

URL 4: http://www.enciklopedija.hr/Ilustracije/Vojna_Krajina_nakon_1745.jpg (01.12.2018.)

URL 5: http://www.hkisdt.hr/podaci/2015/ostalo/HKISDT_Vodic_kroz_EU_fondove.pdf (14.12.2018.)

URL 6: https://hr.wikipedia.org/wiki/Japodi#/media/File:Japodska_kapa_%E2%80%93_oglavlje_od_bron%C4%8Danoga_lima.jpg (23.12.2018.)

URL 7: https://www.raremaps.com/gallery/detail/57552/charte-von-kroatien-enthaltend-die-agramer-warasdiner-und-kipferling (15.01.2019.)

URL 8: http://web.hamradio.hr/9aff/9AFF-051_LaudonovGaj/Laudonov.htm (27.01.2019.)

URL 9: https://www.lika-online.com/wp-content/uploads/2018/05/0002-6.jpg (28.01.2019.)

URL 10: http://www.lea.hr/projekti/sos-za-park-sumu-jasikovac-2/ (30.01.2019.)

URL 11: http://www.matica.hr/media/uploads/hr/2016-1/h-_page_35_image_0001.jpg (10.02.2019.)

URL 12: https://www.hrsume.hr/index.php/hr/ (28.02.2019.)

Literatura

1. Anić, I., Meštrović, Š. i Matić, S. (2012): Značajniji događaji iz povijesti šumarstva u Hrvatskoj, Šumarski list, br. 3 – 4, 169 – 176
2. Bunjevčević, Z. (1966) : Gospodarenje šumama Like nekad i danas, Šumarski list, br. 3 – 4, 240 – 245
3. Dasović, J., Gušić, B., Majstorović, M., Malez, M., Radaković, I., Radošević, T., Šavija, N., Zatezalo, Đ., Bunjevčević, Z. (1973): Lika u prošlosti i sadašnjosti, Historijski arhiv u Karlovcu, Zagreb, 589 – 618
4. HR-DAGS-77: DRVNO INDUSTRIJSKO PODUZEĆE "LIKA" GOSPIĆ, 1957 – 1972, Državni arhiv Gospić, 01.02.2019
5. HR-DAGS-74: ŠUMSKO GOSPODARSTVO GOSPIĆ, 1962 – 1980, Državni arhiv Gospić, 01.02.2019
6. HR-DAGS-74: ŠUMSKO GOSPODARSTVO GOSPIĆ, Obrazloženje režijskog proračuna za 1942. godinu, Državni arhiv Gospić, 01.02.2019
7. Horvat, I. (1962): Biljnogeografski položaj i raščlanjenost Like i Krbave. Acta Botanica Croatica, 20-21 (1), 233 – 242
8. Kovačević, D. (2000): Legende i predaje Hrvata, br. 2., CID, Zagreb, 48- 69
9. Krpan, P.B.A. (2013): Iz povijesti šumarstva, Akademija šumarskih znanosti, Hrvatsko šumarsko društvo, Zagreb 13 – 29
10. Lovrinčević, Ž. i Mikulić, D. (2014): Utjecaj šumarstva i drvne industrije na gospodarstvo Hrvatske, Šumarski list, br.11- 12, 551 – 561
11. Magaš, D. (2013): Geografija Hrvatske, Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju, Zadar, 142 – 154
12. Maričić, N. (1966): 20 godina šumarstva Like, Šumarski list, br. 3 – 4, 237 – 240
13. Marinović, M. (1939): Osnovi nauke o upravi šumama, Organizacija uprave, Beograd, 96
14. Hrvoje Matković (1995): Povijest NDH, Politička misao, vol. 32, br. 1, str. 213-216.
15. Olujić, B. (2007): Povijest Japoda. Pristup, Srednja Europa, 193 - 476
16. Pavelić, I., Vekić, M., Ištok,I. (2016): Program gospodarenja za gospodarsku jedinicu Marina glava, Uprava šuma Podružnica Gospić, Gospić 35 – 40
17. Plan proizvodnje – ukupno m3 po organizacijskim jedinicama od 2011. – 2017., Uprava šuma podružnica Gospić

18. Plan potrebnih radnika – po stručnoj spremi, Plan za 1994. godinu, Uprava šuma podružnica Gospić
19. Prpić, B., Antoljak, R,. Piškorić,O. (1976): Povijest šumarstva Hrvatske, Savez inženjera i tehničara Šumarstva i drvne industrije Hrvatske, Samobor, 303 – 341
20. Posavac, K. (1973): Kratki prikaz povijesnog razvoja šuma i šumarstva Like, Šumarski list, br. 7 – 8, 298 – 309
21. Potočić, Z. (1986) : Šumarska enciklopedija, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 81 - 103
22. Raduš, Đ., Dunvović, J. (1992): Šume u Hrvatskoj, Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima Republike Hrvatske, Zagreb, 273 – 291
23. Struktura zaposlenih po stručnoj spremi od 2009.-2017., Planski analitički odjel, Uprava šuma podružnica Gospić

Popis slika

Slika 1 Karta prirodno - geografske podjele RH 6
Slika 2: Upravno – teritorijalna podjela Like (Regije su označene brojevima te broj 1 označava Brinjski kraj, broj 2 regiju Gacku, broj 3 Središnju Liku, broj 4 Južnu Liku, broj 5 Krbavu te broj 6 Ličko gornje Pounje) 7
Slika 3: Karta vegetacije na području Like 9
Slika 4: Park - šuma Jasikovac 10
Slika 5: Bukova šuma na Velebitu 11
Slika 6: Statut grada Koručule iz 1214. godne 13
Slika 7: Karta Vojne krajine nakon 1745. godine 16
Slika 8: Japodska kapa iz prvog tisućljeća prije Krista 20
Slika 9 : Karta Vojne krajine s granicama pukovnija iz 1803. godine 22
Slika 10: Laudonov Gaj 24
Slika 11: Šumaska karta Ličke pukovnije iz 1764. - 1765. godine 26
Slika 12: Karta direkcija šuma sa Šumskim upravama u Kraljevini Jugoslaviji iz 1939. godine 30
Slika 13: Ukupna sječa po šumarijama iz 1942. godine prema Ravnateljstvu državnih šuma Gospić 31
Slika 14: Šumarska karta Državne šumarije Kosinj iz 1942. godine 32
Slika 15: Karta samostalnih šumarija na podučju Like 1963. godine 34
Slika 16: Planirana i ostvarena proizvodnja šumarija na području Like 1963. godine 35
Slika 17: Obrazovna struktura radnika u odnosu na ukupan broj zaposlenih u Šumarskom gospodarstvu Gospić u vremenskom razdoblju od 1961. godine do 1976. godine 36
Slika 18: Obrazovna struktura radnika Hrvatskih šuma na području Like 1994. godine 38
Slika 19: Karta šumarija na području Like 2018. godine 39
Slika 20: Struktura zaposlenih prema stručnoj spremi u svim šumarijama pod Upravom šuma Podružnica Gospić u razdoblju od 2009. godine do 2017. godine 40

Popis tablica

Tablica 1: Plan proizvodnje ukupno u m³ po organizacijskim jedinicama te indeks rasta za UŠP Gospić, Hrvatske šume d.o.o. 41

Sažetak

Šumarstvo na području Like

Razvoj šumarstva na području Hrvatske imao je utjecaj na cijelu Republiku Hrvatsku no negdje je imao više utjecaja, a negdje manje. Regija koja je bila itekako pod utjecajem šumarstva je Lika. Glavni cilj ovog diplomskog rada bio je prikazati utjecaj šumarstva na području Like. U svrhu prikazivanja utjecaja šumarstva na području Like prikazani su svi povijesni događaji koji su bili direktno vezani za razvoj šumarske grane gospodarstva na njenom području. Analizirani su povijesni događaji koji su utjecali na šumarstvo te demografska struktura, to jest broj zaposlenih prema spolu i obrazovnoj strukturi u šumarskoj industriji. Sama proizvodnja šumarija i šumarskih gospodarstava temeljito je analizirana i inkomponirana u ovaj rad.

Posebno je naglašeno kako se šumarstvo na području Like i dalje razvija te kao takvo ima jako bitnu ulogu, kako za samu regiju, tako i za lokalno stanovništvo. Prikazani su i pozitivni i negativni utjecaji šumarstva na Liku. Pozitivni utjecaji najviše se manifestiraju u otvaranju novih radnih mjesta koje sa sobom nosi šumarska industrija, a negativni utjecaji su uništavanje flore i faune sječom šume zbog industrije.

Summary

Forestry in the area of Lika

The development of forestry in the territory of Croatia had an impact on the entire Republic of Croatia, somewhere it had more influence and somewhat less. The region that was heavily influenced by forestry was the region of Lika. The main aim of this graduate thesis was to show the impact of forestry in the area of Lika. All the historical events that were directly related to the development of the forestry sector in the area of Lika were presented for the purpose of showing the influence of forestry in its area. Historical events affecting forestry were analyzed, among them; demographic structures like the number of employees by gender and educational structure in the forestry industry. The production of forestries is thoroughly analyzed and introduced in this paper.

It is particularly emphasized that forestry in the area of Lika continues to develop and as such plays a very important role both in the region itself and for the local population. There are also positive and negative impacts of forestry in the Lika region. Positive impacts are most evident in the creation of new jobs that are carried by the forestry industry, while the negative impacts are the destruction of the flora and fauna as a result of cutting the trees for the forest industry.

Zusammenfassung

Forstwirtschaft in der Region Lika

Die Entwicklung der Forstwirtschaft auf dem Territorium Kroatiens hatte Auswirkungen auf die gesamte Republik Kroatien. Einige Regionen wahren von der Forstwirtschaft mehr beeinflusst und andere etwas weniger. Die Region, die stark von der Forstwirtschaft beeinflusst wurde, war die Region Lika. Das Hauptziel dieser Diplomarbeit war es, die Auswirkungen der Forstwirtschaft in der Region Lika zu zeigen. Alle historischen Ereignisse, die in direktem Zusammenhang mit der Entwicklung des Forstsektors in der Region Lika standen, wurden präsentiert. Historische Ereignisse, die sich auf die Forstwirtschaft auswirkten, wurden analysiert wie z. B. demografische Strukturen wie die Anzahl der Beschäftigten nach Geschlecht und Bildungsstruktur in der Forstwirtschaft. Die Produktion von Forstbetrieben wird gründlich analysiert und in diesem Papier vorgestellt.

Es wird besonders betont, dass sich die Forstwirtschaft in der Region Lika weiter entwickelt und als solche eine sehr wichtige Rolle sowohl in der Region selbst als auch für die lokale Bevölkerung spielt. In der Lika-Region gibt es auch positive und negative Auswirkungen der Forstwirtschaft. Positive Auswirkungen kann man am deutlichsten bei der Schaffung neuer Arbeitsplätze sehen die von der Forstwirtschaft gefördert werden, während die negativen Auswirkungen die Zerstörung von Flora und Fauna wegen des Abholzens der Bäume für die Forstindustrie sind.